העלון לאברכי כולל, בני הישיבות ולכל לומדי התורה

האיחוד בחידוד

המאחד בקרבו חידודים ותשובות בהלכה ובאגדה

לרפואתו השלימה של
הרב בן ציון רפאל
בן דבורה פערל
בתוך שאר חולי ישראל

לע"נ ר' שמעון יהודה בן הגה"צ ר' אברהם יעקב (זיידל) עפשטיין זצוקלה"ה

פרשת לך לך תשע"ג | גליון רכ"ה | שנה שביעית

דבר תורה

"וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדֹעַ תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעָבְדוּם וְעִנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל. וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקָּבֵר בְּשֵׂיבָה טוֹבָה". (בראשית ט"ו י"ג - ט"ו)

איתא בב"ר ל' ד', "(שם ו' ט') אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ. א"ר אבא בר כהנא, כל מי שנכפל שמו, יש לו בעולם הזה ויש לו בעולם הבא. אתיבון ליה והכתיב (שם י"א כ"ז), תֶּרַח תָּרַח, א"כ יש לו חלק בעולם הזה ולעולם הבא. א"ל אף היא לא תבראי, דא"ר יודן בשם רבי אבא בר כהנא [כתיב] וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם, בשרו שישמעאל עושה תשובה", וכפרש"י בקצרה עה"פ, "אל אבותיך. אביו עובד עבודה זרה והוא מבשרו שיבא אליו, אלא למדך שעשה תרח תשובה. תקבר בשיבה טובה. בשרו שיעשה ישמעאל תשובה בימיו, ולא יֵצֵא עשו לתרבות רעה בימיו...".

וצריך להבין מה הסמיכות בין הרכוש הגדול שיצאו בניו של אברהם לאחר השעבוד, לבין מה שאביו יעשה תשובה, שלכאורה הם שני ענינים שונים שאין כל קשר ביניהם, ומדוע בישרו ה' על שניהם יחדיו.

נאמרה בתורה מצות 'הענקה', כדכתיב (דברים ט"ו י"ד - ט"ו), "הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ מִצֹּאנְךָ וּמִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ תִּתֶּן לוֹ. וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ עַל כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה הַיּוֹם", ואיתא בספרי (ראה ק"כ), "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים. מה במצרים הענקתי לך ושניתי לך, אף אתה הענק לו ושנה לו. מה במצרים נתתי לך ברוחב יד, אף אתה תתן לו ברוחב יד. וכן הוא אומר (תהלים ס"ח י"ד), כְּנָפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף, זו בזת מצרים. וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ, זו בזת הים. (שה"ש א' י"א) תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָּךְ, זו בזת הים. עם נְקֻדּוֹת הַכָּסֶף, זו בזת מצרים", וכפרש"י בקצרה עה"פ, "וזכרת כי עבד היית. והענקתי ושניתי לך מביזת מצרים וביזת הים, אף אתה הענק ושְׁנֵה לו". נמצא שיסוד מצות הענקה הוא כנגד מה שבני ישראל קיבלו מהמצריים בשעה שיצאו ממצרים.

איתא בקידושין (י"ז ב'), "תנו רבנן, אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ, יכול נתברך בית בגללו מעניקים לו, לא נתברך בית בגללו אין מעניקים לו, ת"ל, הַעֲנִיק תַּעֲנִיק, מכל מקום. אם כן מה ת"ל אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ, הכל לפי ברכה תן לו. ר' אלעזר בן עזריה אומר, דברים ככתבן, נתברך בית בגללו, מעניקים לו, לא נתברך בית בגללו, אין מעניקים לו. א"כ מה ת"ל הַעֲנִיק תַּעֲנִיק, דברה תורה כלשון בני אדם", וכעי"ז איתא בב"מ ל"א ב'. והיינו שלרבנן חייבים במצות הענקה אף אם לא נתברך הבית בגללו, ואילו לראב"ע, כל החיוב הוא רק אם נתברך הבית בגללו.

והנה לדעת ראב"ע, שכל החיוב של הענקה הוא רק אם נתברך הבית בגללו, צריך להבין מדוע מצות הענקה נלמד ממה שיצאו ישראל ממצרים ברכוש גדול, הרי המצריים לא נתברכו בגלל ישראל, כדאיתא בסוטה ("א א'), "(שמות א' י"א) אֶת פִּתֹם וְאֶת רַעַמְסֵס. רב ושמואל, חד אמר, פיתום שמה, ולמה נקרא שמה רעמסס, שראשון ראשון מתרוסס (כשהיו בונין קצת היה מתרוסס ונופל, וחוזרין ובונין והוא נופל - רש"י). וחד אמר, רעמסס שמה, ולמה נקרא שמה פיתום, שראשון ראשון פי תהום בולעו (נבלע בארץ - רש"י)", הרי שבין לרב ובין לשמואל לא הרויחו המצריים דבר מעבודתם של ישראל, שהרי כל מה שבָּנוּ נפל ונבלע, נמצא שמה שהמצריים נתנו להם ביציאה, לא היה שייך כלל למצות הענקה, ואיך יפרש ראב"ע את דברי הכתוב על הקשר בין העבדות במצרים לבין מצות הענקה, והיאך ילמד את דברי הספרי, שמצות הענקה נלמדת מביזת מצרים.

במקומות רבים בש"ס מצאנו שנחלקו האם 'דברה תורה בלשון בני אדם' או לאו, וכגון בברכות ל"א ב', בדרשת 'תפילת חנה' שאמרה (ש"א א' י"א), "אִם רָאֹה תִרְאֶה", שלר"ע דברה תורה בלשון בנ"א, ואילו לרבי ישמעאל לא אומרים כן, וכן במחלוקת זו של מצות הענקה, האם לדרוש את כפל התיבות 'הַעֲנֵיק תַּעֲנִיק', שלראב"ע אמרינן דברה תורה בלשון בנ"א, ואילו לרבנן לא אומרים כן.

עוד מחלוקת נוספת מצויה בש"ס, האם אמרינן 'עד ועד בכלל' או 'עד ולא עד בכלל', וכגון בברכות ל"ז ב', לגבי שיעור סוף זמן תפלה, שהגמ' דנה אם שיעורו של רבי יהודה 'עד ארבע שעות', הוא רק עד תחילת השעה הרביעית, או שהיא כוללת גם את השעה הרביעית. ולכאורה במחלוקת זו נחלקו רבי יודא ב"ר סימון ורבי מאיר בילקוט הושע תקל"ב, דאיתא שם, "רבי יודא בר ר' סימון, שובה ישראל עד ה' אלהיך, אפילו כפרתָ בעיקר... בשם ר' מאיר תני, עד ה', עד שהוא במדת רחמים, ואם לאו אלהיך, עד לא יתעביר סניגוריא קטיגוריא", והיינו, דלרבי יודא בר"ס הוא 'עד ועד בכלל', ולכך תשובה מועילה אפילו לע"ז, ואילו לר"מ, אין תשובה מועילה לע"ז, ש'עד ולא עד בכלל', ועל כן תשובה מועילה רק 'עד ה' אלהיך', ולא ע"ז שהיא בכלל 'ה' אלהיך'.

השו"ע (חו"מ סי' מ"ג ס' כ"ז) פוסק, "ראובן הוציא שטר חוב על שמעון שזמנו חמישה בניסן, ושמעון הוציא שובר שנכתב בחמישה בניסן, כתוב בו שמחל ראובן לשמעון כל תביעות שהיו עליו עד אותו היום, ראובן גובה שטרו, דבלשון העולם עד ולא עד בכלל...". נמצא לפי זה, שאם בלשון בנ"א 'עד ולא עד בכלל', אזי אם התורה לא הקפידה לדבר בלשון בנ"א, שפיר שייך לומר הכלל ש'עד ועד בכלל'.

ומעתה, מבאר רבינו המהר"ם שפירא זצוק"ל מלובלין (כמובא בספר 'אמרי דעת'), בדרך פלפול נפלאה את מה שנתקשנו בתחילה, מה השייכות בין ההבטחה שה' הבטיח לאברהם שבניו יצאו ממצרים ברכוש גדול, להבטחה שאביו ישוב בתשובה, והיאך ילמד ראב"ע את השייכות שבין מצות הענקה לביזת מצרים.

הקב"ה אומר ומבטיח לאברהם אבינו, שבניו יצאו ממצרים ברכוש גדול בתורת הענקה על השנים שהיו עבדים לעבדים. אלא שאברהם עתיד לבוא ולשאול, מדוע מגיע לבָנָי הענקה, הרי לא באה ברכה למצריים מחמת ישראל, ולראב"ע הברכה היא תנאי לקבלת הענקה. על כך משיב הקב"ה לאברהם, שתרח אביו שעבד ע"ז, סופו שישוב בתשובה וה' יקבל את תשובתו, וממה שתשובתו של תרח מתקבלת, ראיה שאמרינן 'שובה ישראל עד ה' אלהיך', עד ועד בכלל, כשיטת רבי יודא בר"ס, ואם אמרינן עד ועד בכלל, הרי שלא דיברה תורה כלשון בני אדם, כי לשון בנ"א היא 'עד ולא עד בכלל', ואם לא דברה תורה כלשון בנ"א, בהכרח ש'העניק תעניק' נכתב כפול לרבות שבין אם העבד הביא ברכה בבית אדונו ובין אם לאו, האדון מחויב בהענקה, ועל כן המצריים בכל גוונא מחוייבים בהענקה, ועל כן נאמר בתורה 'וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל'.

כתב חידה

להודות לימד זקני את הרבים,
ואני הראתי דרך לשבים.

בארבע פעמים נכשלתי,
ואת חלקי לא הפסדתי.

מלחמת שבטים הפסקתי,
ואת בני ובנותי איבדתי.

מי אני?

רמז: דמות הקשורה לפרשה

תזכורת: הקשר בין הדמות לפרשה הוא בהזכרתה או ברמיזתה בפרשה או בפרש"י

מעשה רב

אביו של ראובן עבר לפני התיבה, ובהגיעו ל'ברכת השנים', שכח ואמר 'ותן ברכה', וברגע כמימריה העירו ראובן בנו, בקול, 'ותן טל ומטר'.

לאחר התפילה העיר שמעון לראובן, כיון שאביך היה הש"ץ, אין זה מכובד מה שהערת לו בקול, מלבד מה שהלכה פסוקה היא (יור"ד סי' ר"מ סי"א), שכאשר צריכים להעיר לאב, יש חיוב לעשות זאת בדרך כבוד.

לעומתו טען ראובן, הרי ברור שטעות כזו שאדם אומר 'ותן ברכה' במקום 'ותן טל ומטר', אינה טעות בעצם, או טעות בהלכה, אלא רק מ'שיגרא דלישנא', שהורגלו לומר כמחצית השנה האחרונה כך, אשר על כן אין בכך כל פגם, ואם כן הוא רק 'תזכורת', ובתזכורת לא נאמרה הלכה זו של בדרך כבוד.

השיבו שמעון, למרות ש'תיקון' לשון זה יתכן והוא בבחינת תזכורת, אבל בכל זאת ישנם רבים המרגישים חוסר נעימות בטעות שכזו, ובמיוחד שבמנין התפללו רבים נוספים, שבחלקם גם הם שמו לב לטעות, וודאי שלא היו שותקים, על כן היה לך להמתין ולראות אם הם יעירו, ולא למהר להעיר לאביך.

השאלה היא, הצדק עם מי ?

חילוקא דרבנן

כתיב (בראשית י"ב ב'), "וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וַאֲבָרֶכְךָ וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ וֶהְיֵה בְּרָכָה", ופרש"י, "והיה ברכה. הברכות נתונות בידך, עד עכשיו היו בידי, ברכתי את אדם ואת נח ואותך, ומעכשיו אתה תברך את אשר תחפוץ". משמע דעד אברהם לא היה כח לברך לשום בריה.

עי' בפסוק (שם ט' ו' - כ"ז), "וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שֵׁם וִיהִי כְנַעַן עֶבֶד לְמוֹ. יַפְתְּ אֱלֹהִים לְיֶפֶת וְיִשְׁכֹּן בְּאָהֳלֵי שֵׁם וִיהִי כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ", ומפורש שאף לנח שקדם לאברהם עשרה דורות, כבר היה כח לברך.

וצריך ביאור !!!

מבין חידות

איזה דין משותף יש, למי שעדיין לא בירך 'ברכת התורה', עם מי שאוחז באמצע 'פסוקי דזמרה'.

מענייא דסדרא

"הגוי, ...הרי הוא בכלל ירושה של תורה, ויורש את אביו ושאר מורישיו" (מאירי קדושין י"ז ב' ד"ה הגוי).

היאך לכאורה מוכח בפרשתינו להיפך.

© כל הזכויות שמורות ל"איחוד בחידוד" ולרבנים הכותבים – מודעין עילית - ארץ ישראל

תשובות לשאלות שהתפרסמו בליון צה בשבוע שעבר

תשובה ל"מעשה רב"

בתשובה לשאלה, האם מי שכבר התפלל, ונמצא בביהכ"נ בו ישנו מנין אחר שעומדים בחזרת הש"ץ, אם מותר לו לשוח בדברי חולין, או לא.

בגדר איסור שיחה ב'חזרת הש"ץ'

א) בשו"ע או"ח סי' קכ"ד ס"ז נפסק: "לא ישיח שיחת חולין בשעה ששי"ץ חוזר התפילה, ואם שח, הוא חוטא, וגדול עוונו מנשוא".

ויש לדקדק טובא בלשון השו"ע, א. במש"כ 'לא ישיח **שיחת חולין**', דמשמע, דוקא שיחת חולין לא, אבל שיחה בד"ת מותר. ב. דמשמע דוקא שיחה לא, אבל תיבה אחת שאינה גדר שיחה מותר. ג. מה שהוסיף וכתב '**בשעה** ששי"ץ חוזר', והול"ל, 'לא ישיח שיחת חולין **כששי"ץ** חוזר התפילה'. ד. מש"כ 'ואם שח, הוא חוטא, וגדול עוונו מנשוא', וצ"ב הטעם, מה גודל פשע זה יותר משאר ענינים עד שכמדומה לא מצינו כלשון זה בשו"ע על שום דבר זולת זה[1].

ב) והנה בשו"ע שם ס"א, כתב: "לאחר שסיימו הצבור תפלתן יחזור הש"ץ התפלה, שאם יש מי שאינו יודע להתפלל יכוין למה שהוא אומר, ויצא בו, וצריך אותו שיוצא בתפלת ש"ץ לכוין לכל מה שאומר ש"ץ מראש ועד סוף, ואינו מפסיק, ואינו משיח". ולכאו' צ"ב, דהא בס"ז כתב בסתמא, 'לא ישיח שיחת חולין בשעה ששי"ץ חוזר התפילה', ומשמע דגם מי שאינו יוצא בתפלת ש"ץ, דינו שאסור להשיח.

ובפשטות י"ל לפי הדקדוק שדקדקנו, דמי שאינו יוצא התפילה מהש"ץ, דוקא שיחת חולין אסור, ומשמע דד"ת מותר, וזה הטעם שבס"א לא נקט השו"ע 'ואינו משיח שיחת חולין', אלא כתב 'ואינו משיח', משום שמדבר על זה שצריך לצאת ידי חובתו, ולגביו האיסור כולל כל שיחה.

ג) עוד כתב בשו"ע בס"ד: "כששי"ץ חוזר התפלה, הקהל יש להם לשתוק ולכוין לברכות שמברך חזן, ולענות אמן...". ולכאו' כיון שכבר כתב כאן דלכל הקהל 'יש להם לשתוק', א"כ מה הרבותא בס"א, דאותו יחיד שיוצא ידי"ח מהש"צ שגם לו אסור לדבר.

אמנם י"ל דבס"ד מיירי רק לגבי ברכות השי"ץ, והוא מטעם כדי שיענו אמן, דצריך שישמעו חתימת הברכה, שידעו על מה עונים, לא לגבי כל תפילת "ח, משא"כ בס"א, שמדובר על מי שיוצא ידי"ח, הוא צריך לשתוק בכל התפילה ממש, לא רק בברכות. והראיה לזה, שבסמוך בס"ו כתב: "יענו אמן אחר כל ברכה, בין אותם שיצאו ידי תפלה, בין אותם שלא יצאו...", מבואר, שעל אלו שכבר יצאו ידי תפילה, מדובר בדוקא לענין הברכה.

ובה"ז שכתב "ולא ישיח שיחת חולין בשעה ששי"צ חוזר התפלה", דמשמע בכל התפלה, ולא רק בברכות, ומבואר שלא חילק בין מי שיצא למי שלא יצא, אף שהיה מקום לומר, דחוזר ומדבר רק מאותו שצריך לצאת ע"י הש"ץ, דדינו שלא להשיח כלל משך כל התפילה, וכמשנ"ת.

ד) ובמ"א סק"ח, כתב, "[כששי"ץ חוזר התפלה, הקהל] יש להם לשתוק, עיין בתשובות מ"ע [רמ"ע מפאנו סי' ק"ב] על האנשים שלומדים בעת חזרת הש"ץ התפלה, או אומרים תחנונים, אם מכוונים לסוף הברכה לענות אמן כראוי, אין למחות בידם, אבל בספר ווי העמודים קרא תגר עליהם, וכן משמע ממש"כ סי' צ' סי"ח [בהגה]".

ועי' בשע"ת, שמביא, דעל דברי הרמ"ע מפאנו, "כתב בשלמי ציבור, דאוושי קמאי על זה, ובפרט ביודע בסודן של דברים וכו', והאנשים הנגשים אל השם, נהגו כמנהג חסידים הראשונים, להיות הסידור פתוח לפניהם בחזרת התפלה, ולכוין בכל מילה ע"ש, וכ"כ בשל"ה". מתוך דבריהם נראה ברור, שמדובר רק על אנשים המתפללים במנין זה, דאפי' ללמוד או לומר תחנונים אסור אז, אבל לא מיירי ממי שכבר התפלל במנין אחר.

להימנע מתלמוד תורה בשביל שעמי הארץ לא ילמדו ממנו

ה) והנה מה שציין המ"א לרמ"א בסי' צ' סי"ח, כוונתו, דהרמ"א שם מתיר למי שתורתו אומנותו, ואינו מתבטל לשום דבר, שיכול להתפלל בבית מדרשו ולא בביהכ"נ, אפילו כשאין עשרה בבית מדרשו, וכתב על זה הרמ"א: "ואפ"ה לא ירגיל עצמו לעשות כן, שלא ילמדו עמי הארץ ממנו, ויתבטלו מביהכ"נ, וכ"ש שלא יעסוק בתורה בביהכ"נ בזמן שהצבור אומרים סליחות ותחינות" כלומר, דאז נחשב כפורש מן הצבור. ולכאורה דברי הרמ"א הללו טעונים הבנה, שהרי כבר הקדים וכתב שם בס"י, "תפלת הפיוטים והתחינות עם הצבור, **ולא יפרוש מן הצבור אפילו לעסוק בד"ת**, ועי' לעיל בסי' ס"ח". אלא משמע דמיירי באחד שמתפלל אז במנין זה.

ודכוותה מציין בעטרת זקנים שם בסי' צ' להשלטי גבורים בברכות (ד' א', אות ד'), שכתב: "אותן ת"ח שעוסקין בתורה בביהכ"נ ביום"פ בשעה שהציבור מתפללין, לאו שפיר עבדי, עי' לעיל סי' [ס"ח]". וכוונתו לציין להרמ"א בסי' ס"ח, שכתב לענין מקומות שמפסיקים בברכות ק"ש לאמירת פיוטים, "והמקיל ואינו אומרם, לא הפסיד, ומ"מ לא יעסוק בשום דבר, אפילו בד"ת אסור להפסיק ולעסוק, כל זמן שהצבור אומר פיוטים, כ"ש שאסור לדבר שום שיחה בטלה, ומ"מ מי שלומד ע"י הרהור, שרואה בספר ומהרהר, לית בה איסוראי, דהרהור לאו כדיבור דמי, אלא שמתוך כך יבואו לדבר, ויבואו לידי הפסק, וע"כ אין לאדם לפרוש עצמו מהצבור במקום שנהגו לאמרם[2], ויאמר אותו עמהם, ועי' לקמן סי' צ' ס"י". מבואר להדיא דמיירי דוקא ממי שמתפלל עמהם, דאז שייך חשש 'הפסק'.

ו) אולם במ"ב שם סק"ג, כתב לענין החשש "שמתוך כך יבואו לדבר ויבואו לידי הפסק": "רוצה לומר, כשיראו ההמון שהוא מסתכל בספר יבואו ג"כ לדבר, אבל הרהור בעלמא בד"ת, אפשר דיש להקל", ולפי"ז שהחשש הוא לגבי ההמון, י"ל לכאו' דאף אם אינו מתפלל שם, כל שעכ"פ אין ההמון יודעים מזה, ומדמין שמתפלל שם, יש לו להימנע מזה.

ז) אלא דמצאנו לכאו' בהדיא במ"ב, שהקיל בזה, דהנה בסי' צ' סקנ"ז, מפרש לענין הדין שת"ח לא יתבטל בקביעות מתפילה בביהכ"נ, כדי 'שלא ילמדו ממנו עמי הארץ', וכתב: "כי לא ידיעונהו [העמי הארץ] לכף זכות, לתלות בתורתו שבשביל לימודו הוא מתפלל ביחיד, רק יאמרו שאינו חושש בתפלה, וידונו ק"ו על עצמם, ולא יחושו כלל לתפלה", הרי דגם שם החשש הוא שמא ילמדו ממנו עמי הארץ, וע"ז כתב הרמ"א שם: "וכ"ש שלא יעסוק בתורה בביהכ"נ בזמן שהצבור אומרים סליחות ותחיונות", ובפשטות הטעם משום דילמדו ממנו [וכדביאר המ"ב בכגון זה בסי' ס"ח סק"ג].

מי שכבר התפלל, ורוצה לשמוע עוד פעם

ח) ואולם במ"ב בסמוך בסקנ"ח, כתב: "בזמן שהצבור, וכן בשעת קריאת התורה, עי' סי' קמ"ו. כתב בספר מאמר מרדכי, דאם הוא כבר התפלל ואינו עומד שם אלא לענות הקדישים והקדושות מאותם שפורסים על שמע, או שחוזרים כל התפילה, עוסק בתורה ואינו חושש, וכן מוכח מלשון הג"ה, דמיירי דוקא בענין שפורש מן הצבור וכו'[3], ע"ש". ולכאו' משמע דעד כאן לא דיבר הרמ"א רק במי שמתפלל עכשיו, לא במי שכבר התפלל קודם לכן, דאז אפילו כשמתפללים, א"צ לחוש.

ט) ואולם כשנדקדק בלשון המאמר מרדכי, נמצא לכאו' דאדרבא להיפך, דעד כאן לא התיר המאמ"ר אלא כשנמצאים בביהכ"נ יחידים שבאו מאוחר, ואם פורסים על שמע, או חוזרים התפילה, וכלשונו 'ואינו עומד שם אלא לענות הקדישים והקדושות מאותם שפורסים על שמע, או שחוזרים כל התפילה'[4], משא"כ כשיש חשש פורש מן הציבור, דזה שייך רק כשהציבור כולו מתפללים, ואז אמנם גם כשכבר התפלל אסור לו ללמוד.

בתי מדרשות שידוע שיש באותו זמן אנשים הלומדים לצד אנשים המתפללים

י) ולכאו' בבתי מדרשות שלנו, ששכיח שבשעה שיש מנין שמתפללים, יש גם אנשים שלומדים, יתכן לומר שאין צריך לחוש לכלום. ויותר מזה יעויין בכה"ח סי' קכ"ח אות ט"ז, על מש"כ שם הרמ"א "ואין לדבר באמצע הקדושה", שכתב: "ומהרי"ל לא היה מדבר מתחילת הקדושה עד אחר אמן דהקל הקדוש... ונראה דהיינו אפילו אם כבר שמע חזרה, דאי לא שמע, בלא"ה אסור לדבר בכל החזרה, כמש"ל בסי' קכ"ד ס"ד וס"ז, יעו"ש", מבואר דעתו, שאפילו לדבר שלא בד"ת, מותר למי שכבר התפלל במנין אחר, זולת בעת הקדושה, ומסתמא ג"כ בכל דבר שבקדושה שמחוייב לענות, כגון בקדיש לכהפ"ח עד אחר אמן ד'דאמירן בעלמא'.

י"א) ואולם בשו"ת שלמת חיים סי' קל"א, השואל רצה לדקדק מהמהרי"ל הנ"ל (שהובא במ"ב סוס"י קכ"ה), דמשמע דהיה מדבר מקודם קדושה ולאחר קדושה, וע"כ משום שלא התפלל במנין זה. והשיב הגרי"ח זוננפלד זצ"ל, "משמעות מש"כ ממהרי"ל, לא נראה לי, כי נראה דגם לדָבָר שהותר לדַבֵּר, והיה צריך לו, ובמקום שהיה מארץ בניגון וכדו', יעויין בריש הסימן שם, בכל זאת המהרי"ל לא רצה להפסיק מתחילת הקדושה עד לבסוף שאמר אמן, ובפשטות נראה להחמיר בזה, כי אין הכל יודעים אם זה התפלל, וראוי למנוע מזה" מבואר דעת הגריח"ז, דגם כשאינו מתפלל בתפילה זו, יש לחוש.

אמנם יתכן דכל מה שחשש הגריח"ז להחמיר, הוא דוקא לענין שיחה בטילה, משא"כ לענין ד"ת, דגם במתפלל באותו מנין, אם עכ"פ מכוין לענות בברכות, בעצם אין איסור, רק משום ע"ה שילמדו ממנו, א"כ אפשר שבאינו מתפלל אז, קיל טפי לענין ד"ת, ובודאי שלמחות א"צ, דהא לדעת הרמ"ע מפאנו המובא במ"א (הנ"ל באות ד'), גם במתפלל באותו מנין, אם לומד תורה, אע"פ שאינו נוהג כראוי, מ"מ א"צ למחות בו, כ"ש בנידו"ד שאינו מתפלל אז.

בענין העובדא מהמהרי"ל ששתק מתחילת הקדושה עד הקל הקדוש

י"ב) וראיתי בשו"ת קנין תורה (להגרא"ד הורביץ זצ"ל), ח"ב סי' ל"ז אות ג', שנשאל בנידו"ד. ועל הראיה שמביאים מדברי המהרי"ל, מפקפק, כי רוצה לפרש, דשם הפירוש 'לדבר' היינו 'להפסיק', וזה כוונת הרמ"א ג"כ שלא לדבר מדין הפסק, ולא מדין עצם הענין לשתוק ב'חזרת הש"ץ' שאינו מצד הפסק.

י"ג) ומוסיף עוד: "ואמנם, אלו הנשארין בביהמ"ד ללמוד, אחר שהתפללו, עי' בארחות חיים (ספינקא, קכ"ד ח') דאי"צ לענות ב"ה וברוך שמו, ואמן צ"ע [האם צריכים לענות]. ועי' הגהות רעק"א להמ"א (סקי"ג שם), בהתפלל כבר ושומע שנית חזרת התפלה, מסתבר דלדידיה נחשב כברכה אחרת לענין עניית אמן, עכ"פ שלא שמע הברכה, ומזה, דעכ"פ צריך שיעונה ולא לדבר". ולכאו' צ"ע, דאה"נ דבשעת הברכה יענה ולא ידבר, אבל קודם לכן אכתי אין ראיה לאסור.

י"ד) עוד כתב שם: "ועי' בשל"ה הקדוש (ריש מס' מגילה) משיטת בה"ג, דאם יש עשרה, אפילו בקול רם מותר ללמוד בשעת התפילה, וסיים השלה"ק, שלא להשגיח בהיתרים הנ"ל, ע"ש, ומכ"ש לשוח בשעת התפילה דאסור". ולכאו' גם השל"ה מיירי במי שעכ"פ מתפלל במנין זה, משא"כ בנידו"ד דמיירי שכבר התפלל, אכתי לא שמענו מדברו לאסור, וצ"ע.

דקדוק מספיקו של רבינו עקיבא איגר

שו"ר בשו"ת קנה בושם להגר"ם בראנדסדארפר זצ"ל, ח"ג סי' ה', שנסתפק בזה, ומצדד להחמיר, ומשום "שאפשר דמכיון שנמצא בפנים ביהכ"נ בשעת חזרת הש"ץ, לא מחלקינן בכה"ג בין אם התפלל כבר או לא התפלל עדיין, אלא דבכל ענין צריך לשתוק ולכוין לברכות שמברך החזן, וגם בלא"ה י"ל, דאם יסיח דעתו מלכוין לברכות שמברך החזן, לא ימלט שלא יכשל בעניית אמן יתומה, דמחמת שיהא שקוע בענינים אחרים, עלול מאד שלא יוכל לשום לב לדעת איזה ברכה מברכים עכשיו...". שוב מביא מדברי הגהות רעק"א הנ"ל, שהסתפק בזה, והגרעק"א שם נשאר בצ"ע בלהלכה, אף שמדבריו נראה שיותר נראה לו דבכה"ג קיל טפי, ע"ש.

אם אפשר ללמוד מדין 'קריאת התורה' ל'חזרת הש"ץ'

טו) הנה בשו"ע בסי' קמ"ו ב' כתב: "כיון שהתחיל הקורא לקרות בס"ת אסור לספר אפי' בד"ת ואפילו אם השלים הוא הפרשה", וכתב המ"ב בסק"ז: "ועי' בפמ"ג שמצדד לומר, דאפילו אם כבר שמע קריה"ת בעשרה, ג"כ אסור, וכ"מ בביאור הגר"א", ובשעה"צ אות י"ב מבאר, "מדפירש הטעם רק שלא יפרוש מן הצבור, ולא פירש משום דצריך לשמוע קריה"ת[5], משמע דס"ל דבכל גווני אסור", וע"ש בביה"ל בד"ה יש מתירין.

לפי"ז לכאו' יש ללמוד גם לנידו"ד, דמדין אל יפרוש מן הצבור, אסור לו לדבר בחזרת הש"ץ גם אם כבר התפלל, וביותר דיעויין במ"ב בסי' צ' סקנ"ח, לענין האיסור ליחיד לעסוק בת"ת בעת שהצבור אומרים סליחות, שהמ"ב מציין להלכות קריה"ת, הרי שענינם שוה. ואולם במ"ב שם משמיך, ומעתיק דברי המאמ"ר, דאם כבר התפלל ושומע חזרת הש"ץ, מותר לו ללמוד, ומבואר דקריה"ת חמור מחזרת הש"ץ, וצ"ע.

ובנותן טעם לציין לס' הליכות שלמה (תפלה, פ"ט, אורחות הלכה, הערה 11, עמ' ק"כ), שכתב, "וכשהיו התלמידים שואלים אם מותר להם לעיין בספר בשעת חזרת הש"ץ, כשבודאי יש עשרה עונין מלבדו, היה עונה בתוכחה מגולה: וכי הינו מתמיד בלמודו כל היום, עד כדי שחסר לו הלימוד בעת חזרת הש"ץ".

תשובה ל"חילוקא דרבנן"

בתשובה לשאלה, כיצד לישב את משמעות הפסוקים, שמצד אחד כתיב (בראשית י' ה'), "מֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ אִיֵּי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם אִישׁ לִלְשֹׁנוֹ...", וכן (שם כ'), "אֵלֶּה בְנֵי חָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לִלְשֹׁנֹתָם בְּאַרְצֹתָם בְּגוֹיֵהֶם", דמשמע שכבר באותה שעה דיברו האומות שפות רבות ושונות. ומאידך, להלן שם נאמר בפסוק (שם י"א א'), "וַיְהִי כָל הָאָרֶץ שָׂפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֲחָדִים", ופרש"י, "שפה אחת. לשון הקודש", משמע דכולם דיברו רק בלשון הקודש.

ראה ב'מושב זקנים' מבעלי התוס' (שם), שהקשה כעי"ז, ע"ש שכתב: "ויהי כל הארץ שפה אחת, פרש"י, בלשון הקדש, ותימה הא לעיל אמר ללשונתם. וי"ל שפה אחת, פה אחד לכולן, שכולן היו יודעים ע' לשון".

ולכאו' מבואר שחולק על רש"י, וצריך ליישב שיטת רש"י.

ואיברא, כשנדקדק בלשון המקרא, דכאן נקטה התורה בלשון 'שפה', והתם 'לשון'. והנה נבוא ונמנה פרשתינו בדקדוק לשון המקרא בזה, עם מדרשי חז"ל, ונמנה את הפסוקים:

א) "מאלה נפרדו איי הגוים בארצתם איש **ללשונו**..." (י' ה'). ב) "אלה בני חם למשפחתם **ללשונותם**..." (שם כ'). ג) "אלה בני שם למשפחתם **ללשונותם**..." (שם כ"א). ד) רש"י (שם כ"ה), "נפלגה, נתבלבלו **הלשונות** ונפוצו...". ה) "ויהי כל הארץ **שפה** אחת ודברים אחדים" (י"א א'), ופרש"י "שפה אחת לשון הקדש".

ו) "הן עם אחד **ושפה** אחת לכולם" (שם ו'). ז) "ונבלה שם **שפתם** אשר לא ישמעו איש **שפת** רעהו" (שם ז'). ח) "כי שם בלל ה' **שפת** כל הארץ" (שם ט').

---

1 ועי' בשע"ת לרבינו יונה שער א' אות ו', שכותב לשון כזה על מומר לדבר אחד.

2 ולכאו' צ"ב, דמחד כתב הטעם דאין לפרוש מהציבור, וזה אינו דוקא משום אחרים, ומאידך תלה זאת משום שמתוך כך יבואו לדבר. ונראה שאין כוונתו כלל מצד איסור לפרוש מהצבור, אלא כתב בלשון זה שלא יפרוש מהציבור מטעם הפסק, לא מטעם האיסור הכללי של פורש מן הציבור.

3 המאמר מרדכי ממשיך שם וכותב: "ואינו אומר מה שהם אומרים, וגם לא אמרו, אבל בכה"ג לית לן בה, ושפיר דמי, וזה ברור, וכן נהגנו". מבואר, דאם כבר אמרו, אינו נחשב שפורש מהציבור, ואפילו שיש ציבור שמתפללים, דהוא הרי אינו מתפלל עמהם.

4 נראה דמש"כ 'שחוזרים כל התפילה', כוונתו ליחידים שהתפללו, ורצו אח"כ להתאחד בחזרה, שמבואר בשו"ע סי' ס"ט ס"א, שאפשר להם לעשות כן, אמנם ע"ש במ"ב בסק"א בשם הרדב"ז ועוד אחרונים דפליגי בזה.

5 בספר היראה לרבינו יונה כתב: "ובעודו בביהכ"נ, אל ידבר דבור חול עם אדם, **אף כי בשעת קריה"ת**, ואם ישבו אצלו בנ"א המדברים, יניע שפתיו, וידמה עצמו כמתפלל, ואל יתפאר לומר, אינו מדבר, כי כל המתפאר, כמעט הוא נוטל את שכרו".

6 וכיון שהשמות שנתן הרי בלשון הקודש, שניתנה ע"ש שורש דבר שהוא בלשה"ק, ע"כ שידעו לשה"ק, אדם קרא לאשתו חוה ע"ש "אם כל חי" (בראשית ג' כ'), חוה קראה לבנה קין, משום "קניתי איש את ה'" (שם ד' א') וקין קרא שם בנו חנוך שם העיר ע"ש בנו (שם פסוק י"ח) ושם שקרא שם בנו אנוש (שם כ"ו) ופלג עצמו נקרא בשם שמורה על זמנו כדפרש"י (שם י' כ"ה).

7 הנה לענין לשון השאלה, אם מצוה זו רק יש לה רמז בפרשתינו, ועיקר הציווי הוא בפ' בראשית (א' כ"ח), דכתיב שם "ויברך אתם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו" וגו', או שעיקר הציווי הוא בפרשתינו. לכאורה נחלקו בזה רבותינו הראשונים, ותלוי בסוגיא דיבמות ס"ה ב' במתני' וגמ' שם, וסנהדרין נ"ט ב', ועי' רש"י ורמב"ן בפרשתינו כאן, ובס' החינוך מצוה א', וכן משב"ת החינוך ד'פרשת נח אין בה מצוה', ועי' רמב"ם בסהמ"צ (מצוה רי"ב), וכן בפט"ו מהל' אישות ה"א. ועי' מש"כ הרא"ם על פרש"י כאן, וכן במהרש"א סנהדרין שם מה שהשיג עליו, וע"ע משנה למלך פ"י מהל' מלכים ה"ז (ד"ה נחזור).

8 ועי' כעין זה בשו"ת מהר"ח או"ז (סי' קפ"ב), שכתב, "...וכפי זה בחורים ההולכים למוד תורה, פטורים מכל המצוות כל זמן שהם בבית רבם. כרב חסדא ורבה בר רב הונא שהיו פטורים כל זמן שלא שמעו הדרשה. ומ"מ אם ירצו לברך על הציצית ועל התפילין יכולין, מידי דהוו אנשים", עיי"ש.

9 הכי איתא בב"ר ל"ז ז', "ולעבר יולד שני בנים שם האחד פלג כי בימיו נפלגה הארץ. רבי יוסי ורשב"ג, רבי יוסי אומר, הראשונים ע"י שהיו מכירים את ייחוסיהם, היו מוציאין שָׁמָן לשם המאורע, אבל אנו שאין אנו מכירים את ייחוסינו, אנו מוציאין לשם אבותינו. רשב"ג אומר, הראשונים על ידי שהיו משתמשין ברוח הקודש, היו מוציאין לשם המאורע, אבל אנו שאין אנו משתמשין ברוח הקודש, אנו מוציאין לשם אבותינו. א"ר יוסי בן חלפתא, נביא גדול היה עבר שהוציא לשם המאורע, הה"ד ולעבר יולד שני בנים וגו'...".

10 ובילקוט (דה"י"א תתרע"ג), צירף את המדרשים כאחד, שכתוב שם, "שם חם ויפת. והלא יפת הוא הגדול... אלא בתחלה אתה דורש שם שהוא צדיק ושנולד מהול ושיחד הקב"ה שמו עליו ושאברהם נולד ממנו ושששם בכהונה גדולה ושנבנה בית המקדש בתחומו...".

11 ובילקוט הגירסא היא: "אמר הקב"ה, אם אני קורא אותו יראה כדרך שקרא אותו אברהם, שם בן נח אדם צדיק הוא ומתרעם, ואם אני קורא אותו שלם כדרך שקרא אותו שם בן נח, אברהם אדם צדיק הוא ומתרעם...".

12 עוד מצאנו לשון צדיק על שם, במדרש לקח טוב (בראשית י"ד י"ח), דאיתא שם, "ומלכי צדק. זה שם בן נח שהיה צדיק, ונהרג בנו, דכתיב (שם י' כ"ב), בְּנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשַׁד, ואעפ"כ יצא לקראתו לברכו, ומי היה בנו, כדרלעומר מלך עילם".

13 ומלכותו זו של שם היתה על ירושלים, כפי שכתבו רבותינו הראשונים, עי' ברש"י יחזקאל מ"ח ל"ה, וברמב"ן כאן כתב, שהיא ירושלים כענין שנאמר (תהלים ע"ו ג'), "וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ וּמְעוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן", ועל ירושלים כתיב (ישעיהו א' כ"א), "צֶדֶק יָלִין בָּהּ", "כי מאז ידעו הגויים כי המקום ההוא מבחר המקומות באמצע הישוב, או שידעו מעלתו בקבלה שהוא מכוון כנגד בית המקדש של מעלה ששם שכינתו של הקב"ה שנקרא 'צדק', ובב"ר (מ"ג ו'), המקום הזה מצדיק את יושביו...". עוד כתב, שאף בימי יהושע מלך ירושלים נקרא 'אדני צדק', כדכתיב (יהושע י' א'), "וַיְהִי כְּשֹׁמְעַ אֲדֹנִי צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלִַם...".

14 ובדה"י הוא נקרא 'עיבל', כדכתיב (שם א' א' כ"ב), "וְאֶת עֵיבָל וְאֶת אֲבִימָאֵל וְאֶת שֶׁבָא".

15 והם אלו שנפלגו ב'דור הפלגה', כדאיתא בתחילת דברי המדרש.

16 ומזוכר גם במלחמת שאול עם העמלקי בספר שמואל (א' ט"ו ז'), כדכתיב, "וַיַּךְ שָׁאוּל אֶת עֲמָלֵק מֵחֲוִילָה בּוֹאֲךָ שׁוּר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מִצְרָיִם".

17 הנה פסוק זה שציין החזקוני, לא נמצא כמותו, אלא רק בדומה, במ"א י' י"א, "זָהָב מֵאוֹפִיר הַבִיאוּ", אז בדה"י ב' ט', "זָהָב מֵאוֹפִיר הֵבִיאוּ".

18 וכידוע שנחל מצרים מתחיל אי שם בקצה השני של היבשת, בארץ אתיופיה, ומסתיים בארץ מצרים, מרחק למעלה מששת אלפים וחמש מאות ק"מ.

וע"ע בפירוש ר' אברהם בן הרמב"ם עה"ת (עמ' ל"ו), שכתב: "...ומקורו של נילוס מצרים הנראה לנו ברובע היישוב, יוצא מהר נודע ב(שם) הר הלבנה, בסוף הדרך (שדרך בה אדם), מצד הדרום (נמשך) בין המערב

כשנתבונן בפסוקים נראה ונלמד, שכאשר התורה מדברת על המשפחות או האומות כשלעצמם, או כשנפרדים, נוקט הכתוב בביטוי 'לשון', לעומת זאת כאשר מדובר על **'כל הארץ'**, או **'עם אחד'**, נוקט הכתוב בביטוי 'שפה'. וצ"ב.

והנה ה'אבן עזרא' כותב: "וטעם שפה אחת, לשון אחת, והקרוב אלי, שהיה לשון הקדש. ושם אדם וחוה, וקין, גם שם ופלג, לעדים". כלומר, שכיון שמדובר על לשון אחד, מסתמא הכוונה ללשון שהשתמשו אבותיהם[6]. וי"ל, דהיה לכל משפחה ומשפחה לשונות שבהם השתמשו בינם לבין עצמם, אך שהיה חוץ מזה לשון אחת שידיעוה כולם מאבותיהם, והיא 'לשון הקודש', וכשרצו להתאחד בענין אחד, הוכרחו לדבר בלשון אשר כולם ידעוה, והגם שלא היו משתמשים בלשון זה בדיבורם עם בני משפחתם, מ"מ כדי לדבר עם משפחות שלשונם שונה, הוצרכו לדבר בלשון זה שהכל יודעים.

תשובה ל"מבין חידות"

בתשובה לשאלה, מה הקשר בין איסור דלא תתגודדו לבין סמיכת גאולה לתפלה.

במ"ב סי' ק"ד סק"ב כתב: "וראוי היה מן הדין להתחיל להזכיר [הגשמים] מיד בליל י"ט האחרון [שמחת תורה], אלא לפי שבתפילת ערבית אין כל העם בביכו"נ, נמצא זה מזכיר וזה אין מזכיר, **ויעשו אגודות אגודות**.

ולמה אין מזכירין בשחרית, יש שכתבו מפני שאסור להזכיר גשם עד שיכריז הש"ץ או השמש בקול רם 'מוריד הגשם' קודם התפלה, וכדלקמיה, וזה א"א להכריז בשחרית, מפני **שצריך לסמוך גאולה לתפלה**".

נמצא ששני הדברים הללו, דהיינו דין דלא תתגודדו, ודין סמיכות גאולה לתפלה, הם הגורמים שלא להזכיר גשם עד תפלת מוסף של י"ט אחרון של חג.

תשובה ל"מענינא דסדרא"

בתשובה לשאלה, בהא דקיי"ל (עי' מו"ק ט' א', ועוד), דמצות תלמוד תורה נדחית מפני כל מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים. איזו מצוה, שיש לה רמז בפרשתינו, לכאורה נדחית מפני ת"ת.

המדובר הוא במצות פו"ר, וכפי שנזכרה בפרשתינו, דכתיב (ט' ז'), "ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה"[7].

הנה איתא בקדושין (כ"ט ב'), ת"ר, ללמוד תורה ולישא אשה, ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה..", וכתב הרמב"ם (פ"א מהל' ת"ת, ה"ה), "לעולם ילמוד אדם תורה ואחר כך ישא אשה, שאם נשא אשה תחלה, אין דעתו פנויה ללמוד, ואם היה יצרו מתגבר עליו עד שנמצא שאין לבו פנוי, ישא ואחר כך ילמוד תורה".

הרי מבואר, דמצות פו"ר פעמים שנדחית מפני מצות תלמוד תורה, אלא שאין הכוונה שיהא בטל כל ימיו ממצות פו"ר, אלא רק לענין שתהא נדחית לזמן, וכמש"כ הטור (יו"ד סי' רמ"ו), בשם אביו הרא"ש, "...שאם א"א לו ללמוד אם ישא אשה, ילמד ואחר כך ישא אשה, וקצבה לאותו לימוד לא ידענא, שלא יתכן לבטל מפריה ורביה כל ימיו, דלא מצינו זה אלא בבן עזאי שחשקה נפשו בתורה".

איברא דיל"ע בזה בלשון הרמב"ם בפט"ו מהלכות אישות ה"ב, שכתב, "ומאימתי האיש נתחייב במצוה זו, מבן שבע עשרה, וכיון שעברו עשרים שנה ולא נשא אשה, הרי זה עובר ומבטל מצות עשה, ואם היה עוסק בתורה וטרוד בה והיה מתירא מלישא אשה כדי שלא יטרח במזונות ויבטל מן התורה, הרי זה מותר להתאחר, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, וכל שכן בתלמוד תורה".

הנה מבואר מסיום לשון הרמב"ם, שלמד דין זה דמותר להתאחר בנשואין לשם מצות ת"ת, מהא דקיי"ל דכל העוסק במצוה פטור מן המצוה[8]. ולכאורה יש לתמוה, דמה ענין מצות ת"ת לשאר מצוות, הלא ודאי רק בשאר מצוות קיי"ל דעוסק במצוה פטור מן המצוה, משא"כ בת"ת שנדחית מפני כל מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים, ובכלל זה מצות פו"ר, שא"א לעשות ע"י אחרים, וא"כ הגם דשייך שיהא מתאחר בנשואין מחמת ת"ת, אבל אין זה ענין להא ד'עוסק במצוה', דהתם פטור לגמרי מן המצוה גם לאחר זמן, משא"כ בנשואין, דעכ"פ לאחר זמן, חייב לישא אשה, שא"א לישב כל ימיו בביטול מצות פו"ר.

ועי' להנצי"ב בשו"ת משיב דבר (ח"ב סי' נ"ג), שתמה כן, "... וא"כ האיך למד רבינו זה הדין, מהא דעוסק במצוה פטור מן המצוה וכש"כ בת"ת, הרי דאינו כ"ש כלל, דת"ת הא אף דהיא מ"ע יקרה מכל המצוות, מכ"מ אין בה כח בעוסק בה לפטור מן המצוה, דע"מ כן נתנה התורה, כדי לעשות המצוות, ע"כ עודני נבוך בהבנת דברי רבינו וכו'".

ואכן יעוין בקובץ שיעורים (ח"ב סי' י"ט סק"ב), שעמד בזה וכתב לבאר, "ומה שכתב הרמב"ם "וכל שכן בתלמוד תורה", ומאי 'כל שכן'. נראה, דהא דצריך לבטל מפו"ת בשביל קיום מצוה, אין הטעם משום דמצות ת"ת נדחית מפני קיום מצוה, דהא מצות ת"ת גדולה מכל המצוות. אלא דכמו שמותר לבטל ת"ת מפני דרך ארץ וכל צרכי אדם ההכרחיים, ומשום דחיב"מ ת"ת אינו חלה על האדם אלא בשעה שהוא פנוי ובטל מעשיית צרכיו, דקרא כתיב 'ואספת דגנך', אבל בשעה שהוא צריך לעשות מלאכתו, אז אינו מחויב כלל בתלמוד תורה, ה"נ אם הוא צריך לעסוק במצוה, לא גרע משאר צרכי האדם, שאז אינו מחויב כלל בת"ת. אבל במצוה שאפשר לקיימה ע"י אחרים, וכן אם אפשר לו לקיימה לאחר זמן, לא פקעה ממנו מצות ת"ת, וכיון דחיובא דת"ת רמי עליה, ממילא הוא פטור מן המצוה, וכל שכן הוא דמצות ת"ת בשעה שהוא מחויב בה אינה נדחית מפני שום מצוה, דהיא חמורה מכל המצוות".

וע"ע שו"ת מהרי"ט ח"ב יו"ד סי' מ"ז, ושו"ת מהר"ם שיק אהע"ז סי' א'.

תשובה ל"כתב חידה"

מי אני: "חוילה [בן יקטן]".

דמות הקשורה: "וְאֶת אוֹפֶר וְאֶת **חֲוִילָה** וְאֶת יוֹבָב כָּל אֵלֶּה בְּנֵי יָקְטָן". בראשית י' כ"ט.

נכד הנביא הגדול הייתי – שחוילה היה נכדו של עבר, שהיה נביא גדול.

שעבר היה נביא גדול, כדכתיב (בראשית י' כ"ה), "וּלְעֵבֶר יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בְיָמָיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשֵׁם אָחִיו יָקְטָן", ואיתא בסדע"ר פ"א, "אמר רבי יוסי, נביא גדול היה עבר, שקרא שם בנו פלג ברוח הקודש, שנאמר כִּי בְיָמָיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ וגו'. אם בתחלת ימיו, והלא יקטן אחיו היה קטן ממנו, והולידו ל"ג משפחות ונתפלגו. ואם באמצע ימיו, והלא לא בא לסתור אלא לפרט, הא אינו אומר כי בימיו נפלגה הארץ, אלא בסוף ימיו". וכן איתא בב"ר ל"ז ז', עיין בהערה[9] שהעתקנו הדברים, וכפרש"י עה"פ.

וחוילה היה נכדו, שהיה בן יקטן בנו, כדכתיב (שם כ"ט), "וְאֶת אוֹפֶר וְאֶת חֲוִילָה וְאֶת יוֹבָב כָּל אֵלֶּה בְּנֵי יָקְטָן", ויקטן היה בנו של עבר, כדכתיב (שם כ"ה), "וּלְעֵבֶר יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בְיָמָיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשֵׁם אָחִיו יָקְטָן".

ואל הצדיק שמלך התייחסתי – שחוילה התייחס אחר שֵׁם בן נח זקנו, שהיה צדיק ואף זכה למלוכה.

ששם היה זקנו של חוילה, שעבר סבו של חוילה, היה נכדו של ארפכשד בנו השלישי של שם, וכדכתיב (בראשית י' כ"ב - כ"ד), "בְּנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשַׁד וְלוּד וַאֲרָם... וְאַרְפַּכְשַׁד יָלַד אֶת שֶׁלַח וְשֶׁלַח יָלַד אֶת עֵבֶר", הרי שחוילה היה דור חמישי לשם בן נח.

ושם היה צדיק, כפשטות דברי חז"ל במקומות רבים, שלימד תורה את אברהם אבינו, כדאיתא בסדע"ר א', ונמנה בשבעת הצדיקים שקפלו את העולם בב"ב קכ"א ב'.

אכן מצאנו עליו גם להדיא לשון צדיק בכמה מקומות בחז"ל, וכגון, בתנחומא ישן תולדות כ"ג, "...וכן בניו של נח, יפת הוא היה הגדול, ומפני שהיה שֵׁם צדיק, הוא מונה אותו ראשון בכל מקום...", וכעי"ז איתא במשנת רבי אליעזר (פ"ח עמוד 145), "נתן גדולה לשם, שנ' (בראשית ו' י'), וַיּוֹלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים וְאֶת שֵׁם אֶת חָם וְאֶת יָפֶת]. והלא יפת הגדול... אם כן למה הקדים הכתוב את שם, מלמד, שהיה צדיק..."[10].

וע"ע במדרש תהלים ע"ו ג' (וכעי"ז איתא במשנת רבי אליעזר פ"ח עמ' 145, הובא בילקוט וירא ק"ב ותהלים תתי"ד), "ואברהם קרא לבית המקדש יראה, שנאמר (שם כ"ב י"ד), וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יִרְאֶה, אמר המקום, אם אקרא אותו שלם, כמו שקראו שֵׁם, אני אבטל דברי אברהם אוהבי שקראו יִרְאֶה, ואם אני קורא אותו יראה, אני אבטל דברי שם הצדיק שקראו שלם[11]. מה עשה הקב"ה, שיתף מה שקראו שניהם, אברהם קראו יראה, ושם קראו שלם, והקב"ה [קראו] ירושלים, הוי (תהלים ע"ו ג') וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ, ומהו ירושלים, יראה ושלם"[12].

ושם זכה אף למלוכה[13], כדכתיב (שם י"ד ח'), "וּמַלְכִּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם הוֹצִיא לֶחֶם וְיַיִן וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן", ודרשו חז"ל בנדרים ל"ב ב', שהוא שם בן נח, וע"ע בב"ר מ"ג ו', שגם משמע כן, וכפרש"י עה"פ, "ומלכי צדק. מדרש אגדה, הוא שם בן נח".

מאחרוני בני אבי נמנתי – שחוילה נמנה בין אחרוני שלושה עשר בני יקטן אביו.

שיקטן אבי חוילה היו לו שלושה עשר בנים, כמפורש בקרא (בראשית י' כ"ו - כ"ט), "וְיָקְטָן יָלַד אֶת אַלְמוֹדָד וְאֶת שֶׁלֶף וְאֶת חֲצַרְמָוֶת וְאֶת יָרַח. וְאֶת הֲדוֹרָם וְאֶת אוּזָל וְאֶת דִּקְלָה. וְאֶת עוֹבָל[14] וְאֶת אֲבִימָאֵל וְאֶת שְׁבָא. וְאֶת אוֹפִר וְאֶת חֲוִילָה וְאֶת יוֹבָב כָּל אֵלֶּה בְּנֵי יָקְטָן".

וחוילה נמנה בין אחרוני בני יקטן, שהוא נמנה השנים עשר במנין הבנים, אחד לפני יובב צעיר בניו, כבפסוק דלעיל.

שמפני ענותנותו זכה ללידתי – שיקטן אבי חוילה, זכה ללידתו מפני ענותנותו.

שמפני ענותנותו של יקטן הוא זכה ללידת בנו חוילה, כדאיתא בב"ר ל"ז ז', "למה נקרא שמו יקטן, שהיה מקטין את עצמו ואת עסקיו. ומה זכה, זכה להעמיד י"ג משפחות[15]. ומה אם הקטן שהוא מקטין עסקיו כך, גדול שהוא מקטין את עסקיו על אחת כמה וכמה", וכפרש"י עה"פ בקיצור, "יקטן. שהיה עניו ומקטין עצמו, לכך זכה להעמיד כל המשפחות הללו". הרי שכל לידת חוילה בנו השנים עשר ליקטן, היה בזכות ענותנותו.

נקראתי כשתי המקומות – שחוילה נקרא כשתי המקומות השונים שאף הם נקראו כן.

ששתי מקומות נקראו חוילה, האחת, ארץ הזהב שעל יד נהר פישון, וכדכתיב (בראשית ב' י"א), "שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֵת כָּל אֶרֶץ הַחֲוִילָה אֲשֶׁר שָׁם הַזָּהָב". וה'השני, ארץ הסמוכה למצרים וקרובה לשור, וכדכתיב (שם כ"ה י"ח), "וַיִּשְׁכְּנוּ מֵחֲוִילָה עַד שׁוּר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מִצְרַיִם בֹּאֲכָה אַשּׁוּרָה עַל פְּנֵי כָל אֶחָיו נָפָל"[16].

וכבר כתבו רבותינו הראשונים, שמדובר בשני מקומות שונים, וכדברי הרמב"ן (שם ב' י"א), "ארץ החוילה אשר שם הזהב. לבאר שאינה חוילה של מצרים, שאמר בה וישכנו מחוילה עד שור, כי זו מזרח המזרח...", וכע"ז כתב החזקוני שם, "...שתי חוילות הן, סבא וחוילה וגו' את אופיר ואת חוילה, לכך נתן לו סימן שהיא אותה שאצל אופיר, כדכתיב וזהב מאופיר יובא"[17].

אכן יש לעיין בהמשך דברי הרמב"ן, שכתב, "ועל דעת הראשונים (רש"י, ורס"ג, וכן הוא בזוה"ק חיי שרה קכ"ה א'), 'פישון' הוא נילוס מצרים, יסובב כל ארץ החוילה הזאת, ויבא משם על פני כל ארץ מצרים, עד נפלו בים הגדול באלכסנדריא של מצרים", האם בא לאפוקי מדברי שהם שני מקומות נפרדים, שרבותינו הראשונים הסוברים שפישון הוא נחל מצרים, אזי בהכרח שיסברו שארץ החוילה אשר שם הזהב היא ארץ החוילה הסמוכה למצרים, או שאפשר לחלק ולומר, שלעולם מדובר בשני מקומות שונים, אלא שנהר פישון המתחיל וסובב את ארץ החוילה, סופו שבא למצרים והוא הנילוס אשר מסתיים במצרים ונופל לים הגדול, ועל שמם נקרא פישון[18], ומלבד זאת יש עוד ארץ חוילה הקרובה למצרים בה שכנו בני ישמעאל, ורבותינו הראשונים רק ביארו שפישון הוא נחל מצרים.

והיוודע הכרח או ראיה היאך לבאר את דברי הרמב"ן, נודה לו אם יודיענו, להגדיל תורה ולהאדירה.

אמנם דעת התרגום יונתן, שמקום אחד הוא, שאותו ארץ חוילה שמוקפת בנהר פישון, היא חוילה שבני ישמעאל שכנו בה, שבפרשת בראשית תרגם (ב' י"א), "שׁוּם חַד פִּישׁוֹן הוּא דְּמַקֵּיף יַת כָּל אַרַע הֵינְדָּקֵי דְּתַמָּן דַּהֲבָא (שם האחד פישון הוא המקיף את כל ארץ הודו ששם הזהב - תרגום ע"פ כתר יהונתן), ובפרשת חיי שרה תרגם (כ"ה י"ח), "וּשְׁרוּ מִן הֵנְדָּקֵי עַד חֲלוּצָה דָּעֵל אַנְפֵּי מִצְרַיִם מָעֲלָךְ לְאַתּוּר עַל אַנְפֵּי כָּל אַחוֹי שָׁרֶא בְּאַסְרַסְנָתֵיהּ (וישכנו מן הנדיקי עד חלוצה שעל פני מצרים בואכה לאשור על פני כל אחיו שכן בנחלתו - תרגום ע"פ הנ"ל)", הרי שבשניהם מדובר בחוילה אשר במדינת 'הנדקי', היא הודו.

ויעוין עוד בב"ר ט"ז ב', שארץ החוילה נקראת כן ע"ש חוילה, ועל כן הקשה המדרש, "הוא הסובב את כל ארץ החוילה. עדיין לא היתה חוילה ואת אומר הוא הסובב, אתמהא. אלא (ישעיה מ"ו י') מַגִּיד מֵרֵאשִׁית אַחֲרִית", והיינו שהיא נקראה כן ע"ש העתיד[19], וכעין מה שאיתא בכתובות י' ב', "ומי כתיב קרא לעתיד (לקרות על שם דבר העתיד - רש"י). אין, דכתיב (בראשית ב' י"ד), וְשֵׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדֶּקֶל הוּא הַהֹלֵךְ קִדְמַת אַשּׁוּר, ותנא רב יוסף, אשור זו סליקא (שם העיר - רש"י). ומי הואי (העיר בנויה בבריאת עולם דכתיב ההולך קדמת אשור - רש"י), אלא דעתידה, הכא נמי דעתידה", וכפרש"י עה"פ שם.

וכאחי הראשון למרידת – שחוילה נקרא כשמו של חוילה בן כוש אחי נמרוד, שנמרוד היה הראשון למרידה במלכות שמים, על ידי שהמריד אחרים.

ובנו של כוש נקרא חוילה, כדכתיב (בראשית י' ז'), "וּבְנֵי כוּשׁ סְבָא וְחֲוִילָה וְסַבְתָּה וְרַעְמָה וְסַבְתְּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שְׁבָא וּדְדָן", וחוילה זה היה אחי נמרוד, ששניהם היו בני כוש, וכדכתיב (שם ח'), "וְכוּשׁ יָלַד אֶת נִמְרֹד[20] הוּא הֵחֵל לִהְיוֹת גִּבֹּר בָּאָרֶץ", הרי שחוילה היה אחיו של נמרוד.

ונמרוד היה הראשון למרידה במלכות שמים, שהמריד את האחרים, ודאיתא בתרגום יהונתן שם (ח' - ט'), "וְכוּשׁ אוֹלִיד יַת נִמְרוֹד הוּא שָׁרֵי לְמֶהֱוֵי גְּבַר בְּחֵטְאָה וּלְמַרְדָּא קֳדָם ה' בְּאַרְעָא. הוּא הֲוָה גְּבַר מְרוֹדָא קֳדָם ה' בְּגִין כֵּן יְתַאמַר מִן יוֹמָא דְּאִתְבְּרֵי עַלְמָא לָא הֲוָה כְּנִמְרוֹד גְּבַר בְּצַיָּדָא וּמְרוֹדָא קֳדָם ה' (וכוש ילד את נמרוד, הוא החל להיות גבור בחטאים ולמרוד לפני ה' בארץ. הוא היה גיבור מורד לפני ה', בעבור כן יאמר מיום שנברא העולם לא היה כנמרוד גבור בצייד ומורד לפני ה' - תרגום ע"פ כתר יהונתן)".

וכן פרש"י עה"פ, "להיות גבור. להמריד כל העולם על הקב"ה בעצת דור הפלגה", וע"ע רש"י בחולין (פ"ט א' ד"ה נמרוד), "נמרוד. מלך בדור הפלגה היה, ולכך נקרא שמו נמרוד, שהמריד כל העולם במלכותו על הקב"ה".

וע"ב בב"ר ל"ג ז', "א"ר סימון, גז' מקומות נאמר בלשון הזה לשון מרד, (שם ד' כ"ו) אָז הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם ה', (שם ו' א') וַיְהִי כִּי הֵחֵל הָאָדָם, (שם י' ח') הוּא הֵחֵל לִהְיוֹת גִּבֹּר בָּאָרֶץ...".

ויעויין ברמב"ן וברבינו בכור שור, שכתבו שהכוונה שנמרוד היה הראשון במרידתו אחר המבול, אך קודם המבול, היו שקדמו לו. והמזרח, מאותו ההר יוצאים זרמים הרבה מתפצלים קצתם במקומות ומתכנסים במקומות הילוכם מן הדרום אל הצפון, והם עוברים בארץ הנובאים ושאר (ארצות)... וזרם ארוך זה מתפצל במקומות ומתכנס במקומות והוא עובר בארץ הסודאן אשר באותו הצד, וארץ גאנה אשר בצד המערב, והיא (הארץ) אשר בה מחצבי הזהב, ויבוא ממנה הבצר, והיא הנקראת בפסוק זה ארץ החוילה".

19 עיין בשמו"ר ה' י"ח, שהיו ביד ישראל מגילות שהיו משתעשעין בהם משבת לשבת, וכתבו מפרשי המדרש (עי' תפארת ציון), וע"ע שערי אהרן בראשית עמ' רפ"ט), דמה שנכתב בחומש בראשית, ניתן מגילה מגילה בכל דור ודור עד השבטים, נמצא שלאדם הראשון היתה כבר המגילה של מה שנכתב בפרשת בראשית, בה נכתב הפסוק עם הנהרות, ועל כן מקשה המדרש, היאך יתכן ובזמן אדה"ר כבר היה כתוב בתורה פסוק זה, שיש ארץ החוילה על שם חוילה שעדיין לא נולד, ומשיב המדרש, שהוא בגדר 'מגיד מראשית אחרית'.

20 והטעם שנמרוד לא נמנה בין בני כוש, אלא התורה כתבתו בנפרד, כתב הרד"ק שם, "זכר לבדו מפני גבורתו ומלכותו". 'והחזקוני כתב, "מה שלא מנה נמרוד עם שאר בניו, כדי לפרש מעשיו לבד".

וע"ע במלבי"ם שכתב, "וכוש ילד את נמרוד. לא היה אומה בפ"ע, רק נזכר מצד שהחל להיות גבור בארץ, שהוא היה הראשון שקבץ אליו מחנות וילחם מלחמות ויתגבר על יתר בני אדם וימלוך עליהם, שעד עתה היה כל משפחה תחת אביהם הראשון שהיה ראש המשפחה".

וביאור נפלא בפסוקים אלו מצאנו בספר 'זרע ברך' (להדרשן הגדול רבי ברכיה ברך זצ"ל מק"ק קראקא הבירא, אמשטרדם ת"צ, הובא בס' 'שנים מקרא'), ע"פ מה דאיתא בתנא דבי אליהו זוטא (פ' כ"ה), "אמר להם ר' אליעזר לתלמידיו, בני אתם יודעים בשבחו של אברהם אבינו. מיד אמרו לו תלמידיו לר"א, יהי רצון שתודיענו, מיד פתח ר"א ואמר... רבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר... וכיון שמגיע ראש השנה, אומרים מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע מפני מה אתה עושה חסד עם אומה זו ואתה נושא להם פנים כמו אדם שעושה חסד עם חבירו ונושא להם פנים, ואומר להם הקב"ה, בזכות חסד אברהם אביהם אני נושא להם פנים ואני עושה עמהם חסד... ואמר להם הקב"ה, בשעה שנתן לו לאברהם תרח אביו הרבה אלוהות, ואמר לו לאברהם לך ומכור אותם בשוק, והלך אברהם ושבר אותם והיה מבטל לכל עבודת אלילים שבשוק מן העולם וקידש את שמי בעולם.

אמרו עליו על אברהם אבינו, שבשעה שנתן לו אביו מלא קופות של אלהות למכור אותם בשוק, בא אדם אחד אל אברהם בשוק ואמר לו, אברהם, יש לך אלוה אחד למכור... א"ל אברהם, בן כמה שנים אתה, א"ל בן שבעים שנה אני... וא"ל אברהם, והלא אתה גדול מאלהיך, שאתה נבראת מע' שנה והאיך תשתחוה לאלוה זה שנעשה היום בקורנס... ואחר כך באה באה אשה אחת אלמנה... באותה שעה נטל אברהם את כל האלהות והביא אותם אצל תרח אביו, ואמרו לו שאר בניו לאביהם תרח, אברהם זה אינו יכול למכור אלהות, בוא ונעשה אותו כומר. וא"ל אברהם, מה מלאכתו של כומר, אמרו לו לאברהם, מכבדין מלפניהם ומרביצין מים לפניהם ומאכילין אותן ומשקין להן... מיד נתן אברהם לפניהם אכילה ושתיה, ואמר להם קחו ואכלו טלו ושתו... ולא היה בהם אחד שהיה נוטל כלום...

מה עשה אברהם, נטל את המקל והיה משבר את כולן והשליך אותן אל תוך מדורת האש, ובא וישב עליהן. ובתוך כך בא נמרוד ומצא לאברהם שעשה כך, ואמר לו נמרוד לאברהם, הכי אתה הוא אברהם בן תרח. וא"ל אברהם, הן. ואמר לו נמרוד לאברהם, וכי אין אתה יודע שאני אדון של כל המעשים, והחמה והלבנה והכוכבים והמזלות, ובני האדם מלפני יוצאין כולם, ואתה למה אבדת את יראתי. באותה שעה נתן הקב"ה בינה לאברהם ואמר לו אברהם לנמרוד, אדוני המלך, מנהגו של עולם כך הוא, שמיום שנברא העולם ועד עכשיו, היתה החמה יוצאת ממזרח ושוקעת במערב, למחר תהא מצוה את החמה שתצא ממערב ותשקע במזרח, ואז אני מעיד בך שאדון של כל המעשים אתה. ואם אתה הוא אדון העולם כמו שאמרת, בודאי כל הנסתרות הם גלויות לך, אם כן, אמור לי מה יש בלבי ומה אני עתיד לעשות.

באותה שעה הניח אותו רשע (נמרוד) ידו על זקנו, והיה מתמה בלבו. וא"ל אברהם, אל תתמה בלבך, כי לא אדון העולם אתה, בנו של כוש אתה. ואם אדון העולם אתה, למה לא הצלת את אביך מן המיתה. אלא כשם שלא הצלת את אביך מן המיתה, כך אתה לא תוכל להנצל מן המיתה...".

מבואר בדברי המדרש, שבכל אותם הימים עמד נמרוד והטעה את כל העולם, שהוא 'אדון כל המעשים', עד שהגיע אברהם והטיח בו שאינו אלוה אלא ילוד אשה, 'בנו של כוש אתה', ובדברו אלו חשף אברהם לעין כל את קלונו ורמאותו של נמרוד.

כאשר התורה באה וכותבת את תולדותיו של נמרוד, רוצה התורה להדגיש ענין זה, שנמרוד היה ילוד אשה, על כן כותבת לנו התורה את יחוסו של נמרוד בנפרד, 'וְכוּשׁ יָלַד אֶת נִמְרֹד', לחדד ולחזק ענין זה, שנמרוד היה בנו של כוש, ולא היה שונה מכל אדם אחר, ובודאי שלא היה אלוה.

לפי זה מבואר עוד יותר טוב המשך הפסוקים, שהתורה כותבת 'הוּא הֵחֵל לִהְיוֹת גִּבֹּר בָּאָרֶץ', שמאז שגילה אברהם את קלונו ברבים שאינו אלוה, הרי שנותר רק בחזקת 'גיבור', ולא יותר, ועל כך ממשיכה התורה וכותבת, 'עַל כֵּן יֵאָמֵר כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צַיִד לִפְנֵי ה', שמאותה עת שבה נחשף קלונו, הפך נמרוד להיות למשל ולשנינה בפי הבריות, בראותם שהוליך אותם שולל, ועל כן, כל מי שהיה מטעה את הבריות בכל ענין, היו אומרים לו שהוא 'כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צַיִד לִפְנֵי ה', כמוך כנמרוד שצד את הבריות והטעה אותם **'לפני'** ה", בכך שעשה עצמו אלוה ומנע את העולם מלעבוד את הבורא ית"ש.

סיפור ושאלה בצידו

לעורר את בני המשפחה ל"מוד הפרשה עם פרש".

בדורות האחרונים, מאז שפרצו בעולם תנועות החשכלה שמשכו אחריהם רבים וטובים מכלל ישראל, וקלקלו את 'בני העליה' ועשו מהם 'בני ירידה', עצם המגורים עם המקולקלים והפושעים יחד במקום אחד, השפיעה לרעה וקלקלה, במיוחד שאותם חבר משתיתים נוסו לחבל ולהשחיתו את כרם ישראל, את כל אותם אלו שהמשיכו בשמירת התורה והמצוות, ולהטותם מדרך החיים והטוב, אל המות והרע.

בהונגריה המוכה והחבולה מאכזרם המות שניסו והכו בה המשכילים הארורים, היה זה רבינו ה'חתם סופר' זצ"א שלחם עבור הפרדת הקהילות. לא עוד יהודי שומר תורה ומצוות הסבר בקהילה עם פורקי עול ומחללי שבתות. ומלחמתו זו של הולחום הגדול, כאשר ברבות הימים המשיכה בנו מבלא מקומו, רבנו א'כתב סופר' זצ"א, יחד גדולי דורו, הצליחה להציל את רוב מנין ובנין של יהדות חבל הארץ ז', שמלכד מעיניהם שעוד לפני זה בקושי שמרו תורה ומצוות, ועוד אחרים שהלכו בעקבותיהם, כל השאר המשיכו לחיות כיהודים ולשמוח תורה ומצוות ולגדל את בניהם ובנותיהם לעבדי ה' הנאמנים לה' ותורתו.

כבר במהלך תקופה זו, ניסו המשכילים לתקוע יסוד ופינה בארץ הקודש, ובמיוחד בעיר כלילת היופי, ירושלים עיר קדשנו ותפארתנו, בה התגוררו באותם ימים רק שומרי תורה ומצוות, ולמרות העוני והמחסור התמידיים, המחלות והמגיפות, הרעב והצרות, בכל זאת עיני כל ישראל היו נשואות אליה, ורבים מגדולי עולם קבעו את משכנם בתוככי עיר הקודש, ושלטון הרבנים היה מוחלט בעיר, כך שהיה קשה להם להקים בה מוסדות אשר יעבירו את הדור הצעיר על דעתו ודתו.

באותם ימים, כבר היו כאלו שהגו וחשבו על הקמת מושבה בארץ הקודש, בה יתגוררו רק שומרי תורה ומצוות, והרבנים יהיו אלו שעל פיהם ישק כל דבר, וימנעו כל דריסת רגל מאלו המואסים חלילה בתורה ואינם שומרים על המצוות, ובמיוחד היתה כוונה לכל אותם אלו שמראים את עצמם כשומרי התורה, ותחת המעטה והכיסוי הם מחפשים ומנסים להרוס ולהחריב, לקלקל ולשמוד, ובמיוחד את צעירי הצאן, את התיישים של הדור הבא.

גם אלו שחלומם התגשם, והצליחו להקים את המושבה ב'פתח תקוה', רובם ראו עוד את הנפילה האבדון, כאשר המקום לא הצליח ובמקום יישוב של שומרי תורה ומצוות, תוך זמן מה הפך המקום ליישוב של כל צר וצרוע, פורקי ופורצי עול, שמבקשים לעקור את הכל, ורק נשארו בו מועטים שומרי תורה ומצוות.

הצורך במקום יישוב רק לשומרי התורה והמצוות, התחזק בכמאה השנים האחרונות, בעקבות שתנועה הציונית החליטה להסב את פניה מ'אוגנדה' שב'דרום אפריקה', אל עבר ארץ הקודש. גדולי ישראל שבעיני הבדולות שלהם ראו למרחוק, חששו מאוד מפני תנועה זו, שרוממות ארץ ישראל בגרונם, ובחסות זה מבקשים לעקור את התורה ושמירת המצוות מזרע קודש, ולקלקל ולחלל את כל תושבי ארץ הקודש.

באותם ימים עודדו רבים מגדולי ישראל את הקמת המושבה ב'בני ברק', שיסודה בהררי קודש, על ידי יהודים יקרים שמסרו נפש בעד שמירת התורה והמצוות, ובמיוחד בשמירת השבת והשבועית. ואינה ה' שהארי שעלה מבבל, רבינו החזון איש זיע"א, קבע את משכנו בתוככי המושבה ורוחו הקדושה השפיעה על המקום ויושביו. מה גם שבחסד ה' הוקמו בה ישיבות לתפארה, ישיבת בית יוסף ונהרדרון, ישיבת סלבודקה וישיבת פוניבז', ואף האדמו"ר מויזניץ זיע"א הקים בה את קריית, ועוד רבנים ואדמורים אחרים קבעו בה את משכנם והקימו בה קהילות קודש, ומקום יקר המקום זה הפך להיות לעיר התורה והחסידות, מקום בו בכל רחוב ישנם כמה וכמה בתי כנסיות ובתי מדרשות, וקול התורה והתפילה נשמע בו בכל עת.

ראשי השלטון שחששו מההתפתחות של המקום כבר מאז היותו מושבה, דאגו לתחם אותו מכל הכיוונים שלא יוכלו להרחיב את גבולות הקדושה. בצפון סללו את 'הכביש השחור', ואף **אם** יחפצו לחצות את הכביש ולהמשיך את הקדושה מעברו השני, הקימו בה שכונות פועלים עולים שאינם שומרי התורה ומצוות. כך גם בצד המזרחי, שבדוקא שם סללו כביש ראשי ומעברו הקימו את 'עבעת שמואל', מקום שבמוצהר השבת מתחללת בו. גם מדרום הקימו שיכונים של עולים שיעצרו את התפשטות המקום, ואף ממערב דאגו לקרב את הערים החילוניות, שיקימו בהם רחובות נוספים, לבל חלילה שומרי התורה והמצוות יוכלו להתפתח ולהתרחב.

ומלבד זאת, במקומות רבים בתוככי המושבה הקימו שיכונים של עולים, כשרובם הגדול בדוקא לא היו שומרי תורה ומצוות, כדי שכל ההפרעות הללו ימנעו את התפשטות הקדושה, והרסו את קדושת המקום וישפיעו חלילה לרעה על יושבי המושבה.

לא צריך להיות מבוגר במיוחד בכדי לזכור את התקופה בה חיללו שבת ברוש בלי בכל רחוב הרב כהנמן וחלק נכבד מרחוב רבי עקיבא, ועוד עשרות רחובות אחרים. גם בחלק מרחוב עזרא, וחלקו השני של רחוב חזון איש היה נתון למרמס למחללי שבת. המוכרים זוכרים את המאבקים על סגירת רחוב נחמיה וסביבותו, כאשר בתחילת רחוב רשב"ם, מקום מגורי רבינו בעל הקהילות יעקב זיע"א, עמדו שני מחסומים שבת שמנעו את מחללי השבת שנסעו ברחוב חזון איש, להכנס לרחוב רשב"ם. וברחוב חזון איש בירכתי הפרדס, בסמוך לסמטה המובילה לרחוב הרב הירש, מעקה המדרכה היה נייד ושימש כמחסום גדול שמנע את הנסיעה ברחוב חזון איש בחציו הפנימי.

למרות המהפכות הרבות לטובה שעברו על המושבה בני ברק עד לימינו אנו, שכמעט לא ניתן להבין מה היה שם עד לפני חמשים שנה, ואף לא מה שהיה לפני עשרים ושלושים שנה, בכל זאת עד היום לצערינו מרגישים תושבי בני ברק לרעה את שכנותם לערים ומקומות חילוניים, אשר שכנות זה היא בעוכרם, בעיקר מבחינה רוחנית, שרבים חללים הפילה שכנות זו, שעצירים רבים עזבו את מקור המים החיים לחצוב להם בורות נשברים אשר לא יכילו המים.

כאשר עמדו להקים עיר חרדית שלישית בארץ הקודש, וכנכסו ליטול עצה מהזקנים, הורו גדולי ישראל שיש צורך למצוא מקום המנותק מכל נקודת שיבוי אחרת, כדי שהשכנות לא תוכל להשפיע חלילה לרעה. מספרים שאחד מגדולי ישראל אמר, שעדיף שכנות לבני שעמאל, שמהם ומחוסר אורחותיהם לא יבואו ללמוד, על פני שכנות לזרע אברהם יצחק ויעקב שאיבדו כל צלם אנוש. גם מהפטריים, אלו שיוחרו מראש על חלק מצוות התורה, וחושבים בדעתם שבמלחמתם על מצוה מסויימת, נפטרים הם כמעט כל התורה כולה מדין 'העוסק במצוה פטור מן המצוה', הזהירו גדולי ישראל להתרחק כמיטוי קשת, ולא להתגורר בסמוך אליהם, ששכנות זו קשה מהשכנות עם פורקי העול, והשפעתם יכולה חלילה להזיק ולקלקל הרבה מאוד.

כשאהרוניתים של גדולי ישראל על חובת הריחוק מכל מקום אחר עומד כנגדם, עמדו לפני ראשי העוסקים בהקמת היישוב החדש, חיפשו אחר מקום מתאים, וכשמצאוהו שמחו עד מאוד, ובאו ובישרו לגדולי ישראל שחפץ ה' בידם הצליח, ורכשו גבעות הרחוקות מרחק רב מכל מקום אחר, וגדולי ישראל בירכום בברכות רבות, שהרי הם עשו את ההשתדלות הראשונית הראויה, כדי שהמקום יקום יתפתח ויתנסם בקדושה ובטהרה.

הקמת היישוב, שלוותה בקשיים רבים עד מאוד, בסופו של דבר הצליחה עד מאוד. היישוב שהוקם היה של שומרי תורה ומצוות, כולם אנשים יראי ה', ששיאפתם כל ימיהם לגדל את בניהם לבני תורה ועובדי ה' ועושי רצונו בלבב שלם, כאשר לצורך זאת הוקם וועד מיוחד של כמה דברים אשר בשם 'ועדת איכלוס' מכונה, שתפקידם היה לברר אחר כל אלו המבקשים לרכוש דירה ולהשתכן במקום, כאשר לחיזוק הענין נקבע, שכל מי שמתגורר במקום ללא אישור מהוועדה הנזכרת, לא יהיו למשפחה זו כל זכויות כתושבי המקום ואף בניהם ובנותיהם לא יתקבלו למוסדות החינוך במקום.

יישוב שכולו תורה וקדושה היה לצנינים בעיני השטן, ועל כן הוא עורר בליבותיהם של כמה משפחות שאין רוח חכמים נוחה בהם, שיחפצו בכל ליבם לבוא להתגורר ביישוב, כאשר לא ברור כלל מדוע שיחפצו להתגורר בו, שאינו מתאים כלל לאורח חייהם וסגנון התנהגותם עד היום, מלבד מה שהוא רצון השטן החפץ להרוס ולקלקל. ובכל מבני דרכים שאינם כשרות, הצליח השטן להכניסם ליישוב, שיקביעו בו את משכנם, ויהוו את הפרצה הקוראת לגנב.

לצערם הרב של כל שומרי התורה והמצוות, צעדו זה של השטן הצליח למעלה מהמצופה. אותם משפחות שולים שהצליחו להכנס ולהתגורר ביישוב, התלקטו אחד לאחד והקימו חברות אנשים רעים ופוחזים. אם אבותיהם קר, בניהם ובנותיהם אחריהם הרי עוד יותר ריקים ומקולקלים, ובמקום שרק קול תורה ותפילה ישמע במקומינו, כבר נשמעה בו קול צוחה וענות מלחמה.

באותם ימים הבינו הכל מדוע גדולי ישראל שיש בליבם אהבה יתירה לכל יהודי, בכל זאת הורו על הקמת ועדת איכלוס ביישוב, שלכאורה תדחה נפש מפני נפש. איכלוי ועדה זו, מי יודע עוד כמה משפחות כאלו שההורים הם מושיבי הקרנות ובניהם הם פורקי עול, היו מתגוררים ברחובות קריה. כשהגיעו להכרה זו, הרי רבים מהתושבים שבאו לרבנים האחראים על ועדה זו, והודו להם על מלאכתם הקשה והחמורה, יוודאו אותם ולהשאיר את דירתו בה היתר שאת ועוז, לשמור על קדושת המקום ותושביו.

אותם נערים מנוערים מכל מדה טובה ושמירת התורה והמצוות, במשך הזמן הצליחו למשוך אחריהם כל מיני בחורים שמסיבה כל שהיא התם הקופת בשבר רוקיב. בדבר זה הם החכמנו עד מאוד, לחפש ולאתר בחורים המנאבים בתקופת ירידה ודכדוך, והיו ניגשים אליהם ומדברים על ליבם שהם חפצים אך בטובתם, וכשהצליחו לתפוס קשר כל שהוא עם בחור כזה, היו נותנים לו מפיתם ומאמבלם, ומושכים אותו עמהם לדבר עבירה ופשע, שאחריהם אותו בחור היה מרגיש עוד יותר שבור ומדוכדך שהגיע לדברים כאלו, ומשם ואילך דרכו הולכה הרבה יותר מהמנות עם יושבי הברזלים ברחובות קריה.

למרות שבמשך השנים הגרעין הראשון של המשפחות שהחלו את הקלקול בעיר, עזבו לכל מיני מקומות אחרים, בכל זאת פירותיהם ופירותיהם, נערים שמעלכתחילה יכלו לצמוח תלמידי חכמים ומופלגים, אם אפילו בעלי משפחות שומרי תורה ומצוות ומגדלים את בניהם לתורה ולעבודת ה', הילכו ברחובות קריה בימים ובלילות, ומתוך שעמומם הגיעו לידי עבירה ועון, והיו לפורקי עול.

כשבעבדה תקופה נוספת בהם פורקי העול הללו נשאו ראש, הם החלו לחלל את השבת בפרהסיה ברחובות קריה, אוי לעינים שקך דואות ואוי לאוזנים שכך שומעות, שבמקום היישוב היחידי של שומרי התורה והמצוות, שהוקם על ידי גדולי ישראל ובשליחותם להות מקום לקדושה וטהרה, לתורה ולמצוות, עומדים להם נערים מנוערים אלו ומנוערים כלל העולה על ליבם, בפרהסיא ובריש גלי.

רבני המקום שנמשבה לפניהם צעקת הנערים שבניהם נפלו ביון מצולות זה, והתעבדו יחד עם זעקת הוהרים האחרים החוששים לילדיהם וולצעיון המקום, התכנסו יחדיו לדון מה ניתן לעשות. במהלך הדיונים כבר אמרו כל הרבנים, שכבר ידיהם מלאו השתדלות להציל את אותם נערים ולהעלותם על דרך המלך, אלא שאולי יש להקים ארגון מסודר שיטפל באותם נערים וינסו להציל מעמק הבכה בה הם נמצאים. לבסוף הוחלט שיחד עם כמה עסקנים מסורים יקימו ארגון שיטפל בנערים אלו, להשיבם לה' ותורתו, כאשר לצורך זה התחייבו הרבנים לדאוג לכל עניני הממונות, כדי שהעסקנים יוכלו לטפל בעצם הבעיה, ולא יצטרכו לעסוק בחלק הממוני.

פעילות מנועת זו אכן הצילה בחורים רבים והעלתם על דרך המלך, כאשר רבים מהם אף הצליחו לשוב ללמוד בישיבות קדושות, ולהתחיל לחיות מחדש חיים רוחניים, לשמוח ולהנות מלימוד מחודש, מסברה נפה ומסיפוק של עמל ויגיעת התורה, שאינו משתווה כלל להנאות הדרדורות שהיו להם באותם ימים בהם התבוסטו במימי המדמנה.

למרות התגייסות של שי העסקנים והאברכים שנטלו על עצמם עול כבד זה של דאגה לכל אותם נערים, ואכן הצליחו וראו פירות רבות בעמלם, בכל זאת היו נערים שכבר כה המיקרו בתוככי הטומאה, שכבר לא ענין אותם דבר מלבד להמשיך להשתכנל במי הביוב בהם הם נמצאים, וכל פעילות להצלתם לא הועילה.

היישוב שעד לאותם ימים במעט ולא נתקל במקרי גניבה לבתים, חל לעבור תקופה קשה של פריצות מידי שבת בשבתו. משפחות שהיו נוסעות לשבות במקום אחר, היו חוזרות במוצאי שבת ומוצאות את ביתם במהפכת סדום ועמורה, כאשר כל דבר ערך שהיה בבית נעלם, ומצורת המפעילות ניכר, שהגנבים היו במקום במשך שעה ארוכה, ובדקו מקום אחר מקום בבית, תוך כדי שהם זורעים הרס וקלקול עם חורבן והשחתה, וקלקול כל מה שרק היה שייך, ולפעמים אף הטיבו את ליבם במאכלי הבית.

מציאות קשה זו של גניבות מידי שבת בשבתו, החרידו את יושבי היישוב. היו רבים שחששו מנסיעה לשבות במקום אחר מפחד שמא יבקרו אותם גנבים בבית. באותם ימים התחזקו יושבי היישוב עוד יותר במידת החסד, שכל מי שרצה לשבות במקום אחר, היה נותן את ביתו לאחד משכניו שיוכל לשכן בה את אורחיו, כך שהמצוה תגן על הבית מפני כל פגע רע ומשחית.

מבדיקות רבות שנערכו התברר, שככל הנראה ידם של אותם נערים פורקי עול במעל, שכתושבי המקום וכבניהם של יהודים יקרים שומרי תורה ומצוות, הם ידעו נאמנה שהזמן הראוי לפורענות זו הוא בלילות שבת קודש, בהם בתים רבים עומדים רקים מיושבים שנסעו מהמקום ומלבד זאת גם אין להם כל חשש מ'מוראה של מלכות', שאנשי השלטון לא נכנסים כלל ליישוב בימי שבת ומועד, ובמיוחד שאף אם יראו אותם במהלך מלאכתם זו, מפאת קדושתה של השבת ושמירתה, לא יזיקון עזרה ולא יפנו לאנשי השלטון.

בכל מוצאי שבת היו כמה משפחות ששבו לביתם ותוארם חשך בעדם, כשמצאוהו פרוץ וכל חפציהם נגובים, וכל מה שנשאר הפוך המבולגן, שבור ונתוץ, עם חורבן לשמה, בגדים קרועים וחפצים שבורים, בתוספת מריחות ממרחים שונים בכל מקום, והוצאת חפצים במהמקפיא ופיזרום ברחבי הבית, יחד עם קמח וסוכר וקטניות השפוכים בכל מקום, וכהנה השחתות רבות.

אנשי השרדה שיתו מוזקקים לבתים לראות מה שנעשה, היו מתפלאים בכל פעם מחדש על העזות והגסות שישנה לפורצים, אשר ברוע לבבם השחיתו וקלקלו כל אשר ראו והגיע לידם. אותם אנשי חוק וחקירה הגיעו למסקנה שאכן ידם של אותם נערים מנוערים ברע, אלא שלטענתם, ה'חוק' במדינת סדום זו הוא לטובת הגנבים, ולמרות שכבר כמה פעמים הם הצליחו לתופסם ולהביאם אל מקום הרשע, תמיד השופטים הנאורים שחררו אותם לאחר כמה ימי כליאה, כשהם אמרו שאין להם הרבה מה לעשות לגבי מקרים חמורים אלו. עוד הוסיפו אנשי השרדה והחוק ואמרו, שהיות וחלק מהנערים הגנבים הם פחותים מבני שמונה עשר שנה, על כן החוק מחשיב אותם כ'קטינים', ולכך הם מנועים מלעשות לאותם לדבר. הפלא הגדול הוא, שכאשר אנשי החוק הללו חפצים לעשות דבר כלשהוא, הם יכולים לעצור קטינים לזמנים רבים, ולא מזמן התפרסם על נער צעיר שהיה עצור במשך חודשים רבים מחשד שעשה את אחת מעבירות החמורות בעיניהם, שזרק אבן בהפגנה, למרות שהדבר לא הוברר ולא הוכח מעולם, ואילו כאשר מדובר בסבל מתמשך של אלפי משפחות המתגוררות ביישוב, ופשעם על הנערים הוברר והוכח, המערכות האמורות לאכוף את החוק והמשפט לא מוצאים אם ידיהם ורגליהם, ובמקום לעמוד לימין עני ואביון, אנשים החוששים לשלוות נפשם ולביתם ומממון, עומדים רשעים הללו לימין הגנבים פורקי העול שכמותם.

אחת הנקודות שרבים עוררו וזעקו, שמלבד מה שכל משפחה ומשפחה ביישוב שילמה בכל חודש בחודשו כך נכבד לי'אגרת שמירה', והשומרים לא עושים דבר למניעת מציאות נוראה זה של הגניבות בכל שבת בשבת, ואולי אף שותפים עם הגנבים במלאכתם, נראה הדבר שמכה נוראה זו של גניבות מידי שבת בשבתו לא מסריחה מספיק אם אותם עשרות עסקני המקום, ששכרם מקופת הציבור היא בעבור שיעסקו לטובת הציבור ולתועלתם ולדאוג לכל ענינים, ובפרט בענין קשה וגרוע זה, שרוב תושבי היישוב איבדו את השלוה, ובמקומה נתיישבו בליבם פחד ואימה. היתכן, שאלו בכל עד רבים מהתושבים, שכל אותם עסקני המקום הסתפקו במה שמיגנו את בתיהם בכפל סורגים ובאזעקות ומצלמות ושאר אמצעי מיגון ושמירה, והם אינם חשים כלל את כאב הציבור וזעקתם, אלא מפקירים את הציבור לסבלו.

בעבר, כך הזכירו רבים, בגל הקודם של הגניבות שהיה לפני שנים, כשבאו מים עד נפש, אירגנו הפגנת זעם אחת בכניסה ליישוב, כשלאחריה הציבור הלך והכו על דלתות ביתם של העסקנים הרבים שתפקידם היא לדאוג לטובת ותועלת הציבור, והדבר היה לפלא שמאותו יום והלאה היה שקט במשך תקופה ארוכה. רבים שאלו, האם עסקני העיר מבינים רק בהפגנת זעם והכאה על דלתות ביתם, כדי שיקומו ויעשו מעשה המוטל עליהם בתוקף תפקידם, לדאוג שלא ישמע קול שבר וזעקה בעיר בכל שבוע מחדש.

לצערם הרב של תושבי היישוב, מכת הגניבות בת שבת אחת. היו שבתות בהם נפרצו כמה דירות, ושבתות אחרות שרק נפרצה דירה אחת או שנים. הגנבים עקבו אחר המשפחות הנוסעות בצהרי יום השישי, כאשר הם חזרו ובשעת הסעודות הקשיבו חרש ליד הדלתות עם ישנה פעילות בדירה, ובדירות שהם גילו שאין בהם אדם, הם היו נכנסים אליהם בשעת לילה מאוחרת, וגונבים ומשחיתים ומחבלים, כאשר אינם בוחלים בבתים של עניים ואביונים, גאאי צדקה וקופות בתי כנסיות, כל מקום שרק היה שייך לפרוץ אליו, וכל דבר בעל ערך שהיה במציאות ליטלו עמהם, גנבו וחמסו וגזלו.

היו שאמרו, שהיות והמציאות הכי מרוויחה שכל מי שפרצו לביתו, הגנבים לא שבו שנית, אשר על כן, כל מי שלא נפגע ממכת הגניבות, הדליף לטמון ראשו בחול ולא לחשוב כלל על אפשרות שכזו, בחשבם שחוסר המחשבה והדיבור אודות גניבות, בכחה למונעה. ואילו אלו שנגזרה עליהם הגזירה זו והיו הגנבים שלטה בהם ובביתם, כם לא עשו דבר, כי קיוו שהגנבים לא ישובו עוד לביתו, כך שהמכה המשיכה להכות בתושבי היישוב, ולא היה מי שיקים סערה רבתית שתמנע ותעצור את הנגע המאיר שפשט ביישוב.

היה זה בימי חול המועד פסח האחרון, כאשר הוריו של נפתלי הזמינוהו לשבות עמהם בביתם שבעיר הקודש ירושלים. נפתלי קצת חשש לצאת מביתו ולהשאיר את דירתו ריקה, אך עודד וניחם את ליבו בכך שבשבת זו מאות משפחות מהיישוב נוסעים להתארח אצל הוריהם וקרובי משפחתם, ועל כן אין כל כך מקום לחשש לגניבה, ומה גם שאף אם הגנבים יבואו לרחוב בו הוא מתגורר, ימצאו דירות אחרות יותר מעניינות לגנוב בהם ושיאירו לו את דירתו לשלל ולפליטה. במוצאי חול המועד כששב נפתלי לביתו, כשעמד לפתוח את דלת ביתו, עלה בליבו מחשבת פחד שמא חלילה פרצו לביתו בשבת זו, אך מיד דחה את המחשבה והכניס את המפתח למנעול בכדי לפותחו.

כשנכנס נפתלי לביתו חשכו עיניו, אשר יגור ממנה אכן אירע, אכן גנבים ביקרו אצלו והרסו וקלקלו הכל עד היסוד. בלב כבד הוא נכנס לחדר הילדים, והלך לבדוק אם הכסף הרב שלווה לפני החג לצורך הרחבת דירתו עדיין עומד במקום מחבואו. כשהגיע למחבואו חשכו עיניו וחשב להתעלף, הכסף לא היה במקום. ניכר היה על הגנבים שעשו מלאכתם בזריזות, ולא הניחו מקום בבית בו לא בדקו וחיפשו תרו וחפרו חיטטו והפכו. הצער הרב על הסכום הנתקף שהיה בביתו ונגנב, היה יותר מאשר הצער על עצם הגניבה והנזקים שעשו לו בביתו. באותה שעה החליט נפתלי בליבו, שזה לא היתת והזמן לחשות, אלא צריך לצאת לפעולה אחת ולתמיד, ולמצר את המכה הקשה הזה מהיישוב.

באותו הלילה שלאחר הגניבה הרגיש נפתלי שהשיגה ממנו הלאה. הוא גילה שמלבד מה שגנבו והשחיתו את רכושו, גנבו והשחיתו לו גם את שלוות נפשו. אם גנבים יכלו להכנס לביתו ולעשות בו ככל אשר עלה על ליבם הערל והאטום, אזי הבית מאבד מהמבצר שבו וההגנה הנפשית שהוא נותן לאדם. גם ילדיו ובני ביתו לא הצליחו לתת תנומה לעיניהם, הפחד עמד כנגדם, ואף אלו שנרדמו מתוך עייפות ותשישות, שבו והתעוררו פעמים רבות מתוך זעקות של פחד וחלומות בעתה על גנבים שוודדים ומחבלים.

גם הימים שחלפו, שהרגישו מעט את תחושת הפחד, לא הביאו אתם חזרה את הרוגע והשלווה שהיתה בביתו עד לאותו מוצאי שבת. בכל עת שנתו הלילה הרגיש הרבו להתעורר בעיתותי לילה, וכל רעש ורחש שנשמע, הקפיץ את כולם ממיטותיהם בפחד רב.

כשבועיים לאחר הגניבה ששינתה את חיי בני ביתו, שהפכו להיות מפוחדים ומבוהלים עד מאוד, כאשר בכל עת מוסיף לצערו וליגונו סכום הכסף העתק שנגנב ממנו, באחד הערבים ניגש אליו אחד מידידיו, וביקש להחזיר לו חוב כספי. כשמונו נפתלי את דברי הידיד, החל לקפוץ ולרקוד ולהודות ולהלל לה' על רוב הטובה שגומל עמו בכל עת, ובמיוחד בטובה הזו. באותו רגע הוא נזכר, שבערב שבת חול המועד ניגש אליו ידידו זה, ואמר לו שהיות ועל אחד מבני ביתו לעבור בדחיפות ניתוח פרטי בתשלום עתק, והוא סיפר לו שביידו סכום קרוב להוצאות בניה אחרי החגים, על כן הוא מבקש ממנו אם יוכל להלוואת לו סכום עתק זה לכשבועיים, בהם יתפנה להשיג הלוואות מסודרות עבור הניתוח. באותה שעה לחוצה של לפני הנסיעה חשב נפתלי לדחות את הידיד לאחר השבת, אלא שלפתע נזכר בדברי חז"ל אודות 'מצוה הבאה לידו אל אדם שלא יחמיצנו', ולמרות הזמן הדחוק, הוא הוציא את סכום הכסף העתק ממקום מחבואו והלוה אותו בשלימות לאותו ידיד. זכות המצוה של החלוואה הצילה אותו שכל אותו סכום עתק ניצל מידי הגנבים והיה לו לפליטה.

כעת שהגיבה פחות הציקה לו, רוחו הסוערת של נפתלי קצת נרגעה, וכמו שאר אלו שגנבים פרצו לביתם, בסופו של דבר גם הוא לא עשה כלום, מלבד לדבר על כך של חשיבים לעשות לזה סוף. אלא שכשלוחה חודשים לאחר מכן, כשפרצו לבית אחד מידידיו המתגורר בסמוך אליו, כל המחשבות וההרהורים אודות הגניבה שהיתה לו התעוררו מחדש, והשלוה והרוגע שאט אט חזרו אליו בתקופה האחרונה, שב ברחו ממנו, ואף הסיוטים והחרדות שבו לכל בני משפחתו.

בלילה בשכבו על מיטתו והשינה היתה רחוקה ממנו מפני הפחדים והסיוטים, החליט נפתלי בליבו, שהפעם הוא אכן יעשה דבר, ועל כן הוא קם ממיטתו והתיישב על יד השולחן והשעין את ראשו בכפות ידיו כשהוא מהרהר אחר דרכי פעילות.

בראשונה צריך לדעת, חשב נפתלי בליבו, מה מספר הגניבות שאירעו ביישוב בשנה ושנתיים האחרונות. כאשר הציבור יוודע למספרם העצום של הגניבות, הם יתעוררו יותר לעשות דבר בנידון, וכחו של ציבור הוא גדול ורב.

עוד באותו לילה הכין נפתלי מודעה לפרסום ביעתונות המקומית, בה הוא מבקש מכל מי שפרצו לבתיו בשנתיים האחרונות, שיצור עמו קשר וימסור לו פרטים על הגניבות, לתועלת הענין ולמיגורו. עם חלוקת העיתון ביישוב, הטלפון אצלו לא פסק מלצלצל, במשך השבועיים הקרובות הוא עסק שעות רבות ברישום של פרטי הגניבות שאירעו ביישוב בשנתיים האחרונות, והוא הגיע למספר עצום של קרוב למאה גניבות בשנה!

לאחר שהנתונים היו בידיו, החל נפתלי לפרסם ברבים, את ממדי הגניבות בעיר, כאשר במודעות שפרסם כתב באותיות ענק: הידעת כי בשנתיים האחרונות נפרצו ביישוב מאה שמונים ושבעה דירות!!! כאשר הוא מוסיף וכותב: אל תאמין בשלטון ובממסד! עד היום הם לא עשו דבר לבער את נגע הגניבות! האם אתה מוכן לעשות דבר מה בנידון???

באותם ימים, בהם נפתלי ועוד כמה מידידיו עסקו בפרסום המודעות והעלת הנושא בציבור, פנה אליו דוד. אחד משכניו, ושאלו, תאמר לי שכני היקר, שמתי לב שכמעט כל העוסקים בענין זה של הגניבות, הם אלו שכבר נגנבו אצלם, כאשר הסברה אומרת שאלו שכבר נגנבו אצלם יכולים להיות יותר רגועים, שלא מקובל שהגנבים חוזרים לזירה אחת פעמיים, מאשר אלו שלא נגנבו אצלם, שהם חלילה יכולים להיות אלו שחלילה יבואו לבקרם. השיבו נפתלי, דוד יקירי, מכיר אני אותך כירא שמים, המקפיד ללמוד את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום עפרש"י, כפי שפסק בשו"ע (אורח"ח סי' רפ"ח ס"ב), ועל כן אני מתפלא על שאלתך.

מודעה נוספת שפרסם, בה סיכם את הסכומים האגדיים שנגנבו ביישוב בשנתיים האחרונות, נכתבו הדברים באופן המוזר עוד יותר את הלב: 'מה ניתן לעשות בחצי מליון שקל??? ומה ניתן לעשות במליון וחצי שקל???'. בשורות שלאחריהם הוסיף ופירט, כחצי מליון שקל במזומן נגנב מתושבי היישוב בשנתיים האחרונות, ועוד רכוש בשווי של למעלה ממליון שקל נגנב מהתושבים.

המועדות הללו שנתפרסמו ברבים, עוררו את הציבור והעלו את המודעות הציבורית למכת הגניבות הפוקדת את היישוב. התועלת הראשונה בדבר היה, שהרשויות החלו להתעורר שהציבור כבר לא ישלב ידים וישתוף לנוכח המכה העצומה שכה מכה בהם, שאחד מעשרים מתושבי היישוב פרצו לביתו בשנתיים האחרונות, שזהו דבר שלא נתפס כלל בדעתו של אדם.

הרעיון הנוסף של נפתלי היה, לארגן משמרות של אברכים שיטיילו בלילות שבת ברחובות קריה, כשהם משוחחים יחדיו בסוגיות שלמדו בשבת שבוע. רבני המקום שנתנו את ברכתם לפעילות זו, שאין בה כל צד וחשש לחילולי שבת, אלא לתוספת קדושה לשבת, שרחובות קריה יסובבו אברכים ויעסקו בתורה, כאשר עצם דבר זה יש בו סגולותיו רבה למנוע כל צרה ונקמה מהמקום, ובמיוחד שאף אם כל פעילות זו תמנע פריצה אחת, תחסוך צער רב ועצום זה ממשפחה אחת, היה זה כדאי.

בתחילה היו רבים שפקפקו בתועלת שבדבר, ובכל זאת לשבת הראשונה כבר נרשמו למעלה מכפול מספסר האברכים שנדרש. באותה שבת טיילו ששה זוגות של אברכים ברחובות, כשמחלקים יחדיו הלוך ושוב ברגליהם, ובראשם ופיהם מטיילים בסוגיות הש"ס וחוזרים על תלמודם מכל השבוע.

לאחר ובמוצאי שבת הראשונה כבר ניכרו התוצאות, שבשבת זו לא נפרצה אפילו לא דירה אחת בכל רחבי העיר, הרי רבים שהשתכנעו שדרך זו היא הטובה ביותר להלחם בנגע מאאיר זה. אמנם היו שטענו שהגנבים לקחו פסק זמן של שבוע שבועיים ולאחריהם הם יחזרו לפעילות מלאה, אלא שגם לאחר חודש וחודשים שפעילות זו של שמירת העיר בכח התורה על ידי הסיורים הרגליים של האברכים שלא היה בידם כל כלי משחית וחבלה, ואף לא משביר קשר את תקשורת, בכל זאת הם הצליחו למנוע את המכה לחלוטין, שבכל מקום בו סיירו, לא נודע כלל על גניבות.

הנערים פורקי העול שהורגלו להשיג כספים לרוב בגניבה, העתיקו את 'מקום עבודתם' לאחד היישובים הסמוכים, שאינו של שומרי תורה ומצוות, ושם כבר השלטון ידע לטפל בהם, ותוך זמן קצר הם נשלחו למנוחה מעבודתם לכמה חודשים מאחורי סורג ובריח. כשלאחר מכן, כל זמן שהסיורים הללו המשיכו, לא נשמע כמעט פרץ ועזותה בענינים כאלו ברחובותינו, ורק קול התורה ההדר בו, והשלוה והשלוה חזר לעיר הקודש והמחוזות.

מה מצא ר' יצחק בפרשתינו עפרש"י שהכריע לו את הספקו?

תשובה ל"סיפור ושאלה בצידו" משבוע שעבר

בתשובה לשאלה, מנין בלימוד פרשתינו עפרש"י הגיע הרב להכרתו, שישנו סיכוי להשיב את מרדכי בתשובה שלימה מתוך נפילתו בעמק הבכה, למרות שרוב אלו שנלכדו ברשת קשה זו של השטן על ידי המחשב ושאר פגעי הטכנולוגיה, קשה להצילם ולהוציאם ממצבם הקשה והנוראי אליו העמיקו בטומאתם. הרב הגיע להכרתו זו, שהיות ובעבר היה מרדכי בעל מידות טובות, ונהג אהבה ואחוזה ורוב ריעות עם הכל, על כן ישנו סיכוי להשיבו בתשובה שלימה, גם מעומק התהום בה הוא שרוי, וזאת מדברי רש"י "א ט', עה"פ, "עֲל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל כִּי שָׁם בָּלַל ה' שְׂפַת כָּל הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הֱפִיצָם ה' עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ", וביאר רש"י, "ומשם הפיצם. למד שאין לבם חלק לעולם הבא. וכי אי זה קשה, של דור המבול או של דור הפלגה, אלו לא פשטו יד בעיקר, ואלו פשטו יד בעיקר כביכול להלחם בו, ואלו נשטפו, ואלו לא נאבדו מן העולם. אלא שדור המבול לא היו גזלנים, והיתה מריבה ביניהם, לכך נאבדו, ואלו היו נוהגים אהבה וריעות ביניהם, שנאמר שפה אחת ודברים אחדים. למדת ששני המחלוקת וגדול השלום". מבואר בדברי רש"י, שאדם הנהוג באהבה ואחוזה שלום וריעות, יש לו זכויות רבות שיעמדו לימינו ועל כן ישנו סיכוי גדול להצילתו.

תשובות לשאלות המתפרסמות בעלון זה, יש לשלוח בכתב ברור וקריא, בצירוף שם וטלפון
עד ליום ג' בשעה 23.00 בלבד לפקס' 9741115 - 972-8 +(24 שעות)
או לפקס 1-732-3634947 או למייל yaepstein@aol.com עד יום ב' בערב בלבד.

הפרסים לשבוע זה: ספר "ראשית חכמה", ב"כ.
עוד ארבעה זוכים נוספים, כל אחד בספר "יומא טבא לרבנן", כל בו לעניני סיום.
הפרס לשבוע זה על "סיפור ושאלה בצידו": שני זוכים, כל אחד בספר "המאור המבואר".
להערות, הארות ותגובות וכל עניני העלון, יש לפנות לפקס' הנ"ל בכל ימות השבוע.
לתרומות, הנצחות והפצה ניתן לפנות למערכת

**שפות הזוכ

סיפור ושאלה בצידו

לזכור את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פרש".

בדורות האחרונים, מאז שפרצו בעולם תנועות ההשכלה שמשכו אחריהם רבים וטובים מכלל ישראל, וקלקלו את 'בני העליה' ועשו מהם 'בני ירידה', עצם המגורים עם המקולקלים והפושעים יחד במקום אחד, השפיעה לרעה ולקללה, במיוחד שאותם חבר משחיתים ניסו לחבל ולהשחית את כרם ישראל, את כל אותם אלו שהמשיכו בשמירת התורה והמצוות, ולהטותם מדרך החיים והטוב, אל המות והרע.

בהונגריה המוכה והחבולה ממכות המות שניסו והָכו בה המשכילים הארורים, היה זה רבינו ה'חתם סופר' זיע"א שלחם עבור הפרדת הקהילות. לא עוד יהודי שומר תורה ומצוות חבר בקהילה עם פורקי עול ומחללי שבתות. ומלחמתו זו של הלוחם הגדול, כאשר ברבות הימים המשיכה בנו ממלא מקומו, רבנו ה'כתב סופר' זיע"א, יחד גדולי דורו, הצליחה להציל את רוב מנין ובנין של יהדות חבל ארץ זו, שמלבד מועטים שעוד לפני זה בקושי שמרו תורה ומצוות, ועוד אחרים שהלכו בעקבותיהם, כל השאר המשיכו לחיות כיהודים ולשמור תורה ומצוות ולגדל את בניהם ובנותיהם לעבדי ה' הנאמנים לה' ותורתו.

כבר במהלך תקופה זו, ניסו המשכילים לתקוע יסוד ופינה בארץ הקודש, ובמיוחד בעיר כלילת היופי, ירושלים עיר קדשנו ותפארתנו, בה התגוררו באותם ימים רק שומרי תורה ומצוות, ולמרות העוני והמחסור התמידיים, המחלות והמגיפות, הרעב והצרות, בכל זאת עיני כל ישראל היו נשואות אליה, ורבים מגדולי עולם קבעו את משכנם בתוככי עיר הקודש, ושלטון הרבנים היה מוחלט בעיר, כך שהיה קשה להם להקים בה מוסדות אשר יעבירו את הדור הצעיר על דעתו ודתו.

באותם ימים, כבר היו כאלו שהגו וחשבו על הקמת מושבה בארץ הקודש, בה יתגוררו רק שומרי תורה ומצוות, והרבנים יהיו אלו שעל פיהם ישק כל דבר, וימנעו כל דריסת רגל מאלו המואסים חלילה בתורה ואינם שומרים על המצוות, ובמיוחד היתה הכוונה לכל אותם אלו שמראים את עצמם כשומרי התורה, ותחת המעטה והכיסוי הם מחפשים ומנסים להרוס ולהחריב, לקלקל ולשמד, ובמיוחד את צעירי הצאן, את התיישים של הדור הבא.

גם אלו שחלומם התגשם, והצליחו להקים את המושבה ב'פתח תקוה', רובם ראו עוד את הנפילה והאבדון, כאשר המקום לא הצליח ובמקום יישוב של שומרי תורה ומצוות, תוך זמן מה הפך המקום ליישוב של כל צר וצרוע, פורקי ופורצי עול, שמבקשים לעקור את הכל, ורק נשארו בו מועטים שומרי תורה ומצוות.

הצורך במקום יישוב רק לשומרי התורה והמצוות, התחזק בכמאה השנים האחרונות, בעקבות שהתנועה הציונית החליטה להסב את פניה מ'אוגנדה' שב'דרום אפריקה', אל עבר ארץ הקודש. גדולי ישראל שבעיני הבדולח שלהם ראו למרחוק, חששו מאוד מפני תנועה זו, שרוממות ארץ ישראל בגרונם, ובחסות זה מבקשים לעקור את התורה ושמירת המצוות מזרע קודש, ולקלקל ולחלֵן את כל תושבי ארץ הקודש.

באותם ימים עודדו רבים מגדולי ישראל את הקמת המושבה 'בני ברק', שיסודה בהררי קודש, על ידי יהודים יקרים שמסרו נפש בעד שמירת התורה והמצוות, ובמיוחד בשמירת השבת והשביעית. ואֵינָה ה' שהארי שעלה מבבל, רבינו החזון איש זיע"א, קבע את משכנו בתוככי המושבה ורוחו הקדושה השפיעה על המקום ויושביו. מה גם שבחסד ה' הוקמו בה ישיבות לתפארה, ישיבת בית יוסף נובהרדוק, ישיבת סלבודקה וישיבת פוניבז', ואף האדמו"ר מויזניץ זיע"א הקים בה את קרייתו, ועוד רבנים ואדמורים אחרים קבעו בה את משכנם והקימו בה קהילות קודש, כך שמקום זה הפך להיות לעיר התורה והחסידות, מקום בו בכל רחוב ישנם כמה וכמה בתי כנסיות ובתי מדרשות, וקול התורה והתפילה נשמע בה בכל עת.

ראשי השלטון שחששו מההתפתחות של המקום כבר מאז היותו מושבה, דאגו לתחם אותו מכל הכיוונים שלא יוכלו להרחיב את גבולות הקדושה. בצפון סללו את 'הכביש השחור', ואף אם יחפצו לחצות את הכביש ולהמשיך את הקדושה מעברו השני, הקימו בה שכונות פועלים עולים שאינם שומרי תורה ומצוות. כך גם בצד המזרחי, שבדוקא שם סללו כביש ראשי ומעברו הקימו את 'גבעת שמואל', מקום שבמוצהר השבת מתחללת בו. גם מדרום הקימו שיכונים של עולים שיעצרו את התפשטות המקום, ואף ממערב דאגו לקרב את הערים החילוניות, שיקימו בהם רחובות נוספים, לבל חלילה שומרי התורה והמצוות יוכלו להתפתח ולהתרחב.

ומלבד זאת, במקומות רבים בתוככי המושבה הקימו שיכונים של עולים, כשרובם הגדול בדוקא לא היו שומרי תורה ומצוות, כדי שכל ההפרעות הללו ימנעו את התפשטות הקדושה, ויהרסו את קדושת המקום וישפיעו חלילה לרעה על יושבי המושבה.

לא צריך להיות מבוגר במיוחד בכדי לזכור את התקופה בה חיללו שבת בריש גלי בכל רחוב הרב כהנמן וחלק נכבד מרחוב רבי עקיבא, ועוד עשרות רחובות אחרים. גם בחלק מרחוב עזרא, וחלקו השני של רחוב חזון איש היה נתון למרמס למחללי שבת. המבוגרים זוכרים את המאבקים על סגירת רחוב נחמיה וסביבתו, כאשר בתחילת רחוב רשב"ם, מקום מגורי רבינו בעל הקהילות יעקב זיע"א, עמדו שני מחסומי שבת שמנעו את מחללי השבת שנסעו ברחוב חזון איש, להכנס לרחוב רשב"ם. וברחוב חזון איש בירכתי הפרדס, בסמוך לסמטה המובילה לרחוב הרב הירש, מעקה המדרכה היה נייד ושימש כמחסום גדול שמנע את הנסיעה ברחוב חזון איש בחציו הפנימי.

למרות המהפכות הרבות לטובה שעברו על המושבה בני ברק עד לימינו אנו, שכמעט לא ניתן להבין מה היה שם עד לפני חמשים שנה, ואף לא מה שהיה לפני עשרים ושלושים שנה, בכל זאת עד היום לצערינו מרגישים תושבי בני ברק לרעה את שכנותם לערים ומקומות חילוניים, אשר שכנות זו היא בעוכרם, בעיקר מבחינה רוחנית, שרבים חללים הפילה שכנות זו, שצעירים רבים עזבו את מקור המים החיים לחצוב להם בורות נשברים אשר לא יכילו המים.

כאשר עמדו להקים עיר חרדית שלישית בארץ הקודש, ונכנסו ליטול עצה מהזקנים, הורו גדולי ישראל שיש צורך למצוא מקום המנותק מכל נקודת ישוב אחרת, כדי שהשכנות לא תוכל להשפיע חלילה לרעה. מספרים שאחד מגדולי ישראל אמר, שעדיף שכנות לבני ישמעאל, שמהם ומחוסר אורחותיהם לא יבואו ללמוד, על פני שכנות לזרע אברהם יצחק ויעקב שאיבדו כל צלם אנוש. גם מהפשרניים, אלו שויתרו מראש על חלק ממצוות התורה, וחושבים בדעתם שבמלחמתם על מצוה מסויימת, נפטרים הם מכמעט כל התורה כולה מדין 'העוסק במצוה פטור מן המצוה', הזהירו גדולי ישראל להתרחק כמטחוי קשת, ולא להתגורר בסמוך אליהם, ששכנות זו קשה מהשכנות עם פורקי העול, והשפעתם יכולה חלילה להזיק ולקלקל הרבה מאוד.

כשאזהרותיהם של גדולי ישראל על חובת הריחוק מכל מקום אחר עומד כנגדם, עמדו לפני ראשי העוסקים בהקמת היישוב החדש, חיפשו אחר מקום מתאים, וכשמצאוהו שמחו עד מאוד, ובאו ובישרו לגדולי ישראל שחפץ ה' בידם הצליח, ורכשו גבעות הרחוקות מרחק רב מכל מקום אחר, וגדולי ישראל בירכום בברכות רבות, שהרי הם עשו את ההשתדלות הראשונית הראויה, כדי שהמקום יקום יתפתח ויתנוסס בקדושה ובטהרה.

הקמת היישוב, שלוותה בקשיים רבים עד מאוד, בסופו של דבר הצליחה עד מאוד. היישוב שהוקם היה של שומרי תורה ומצוות, כולם אנשים יראי ה', ששאיפתם כל ימיהם לגדל את בניהם לבני תורה ועובדי ה' ועושי רצונו בלבב שלם, כאשר לצורך זאת הוקם וועד מיוחד של כמה רבנים אשר בשם 'ועדת איכלוס' מכונה, שתפקידם היה לברר אחר כל אלו המבקשים לרכוש דירה ולהשתכן במקום, כאשר לחיזוק הענין נקבע, שכל מי שמתגורר במקום ללא אישור מהוועדה הנזכרת, לא יהיו למשפחה זו כל זכויות כתושבי המקום ואף בניהם ובנותיהם לא יתקבלו למוסדות החינוך במקום.

יישוב שכולו תורה וקדושה היה לצנינים בעיני השטן, ועל כן הוא עורר בליבותיהם של כמה משפחות שאין רוח חכמים נוחה מהם, שיחפצו בכל ליבם לבוא להתגורר ביישוב, כאשר לא ברור כלל מדוע שיחפצו להתגורר בו, שאינו מתאים כלל לאורח חייהם וסגנון התנהגותם עד היום, מלבד מה שהוא רצון השטן החפץ להרוס ולקלקל. ובכל מיני דרכים שאינם כשרות, הצליח השטן להכניסם ליישוב, שיקבעו בו את משכנם, ויהוו את הפרצה הקוראת לגנב.

לצערם הרב של כל שומרי התורה והמצוות, צעדו זה של השטן הצליח למעלה מהמצופה. אותם משפחות שולים שהצליחו להכנס ולהתגורר ביישוב, התלקטו אחד לאחד והקימו חבורת אנשים ריקים ופוחזים. ואם אבותיהם כך, בניהם ובנותיהם אחריהם היו עוד יותר ריקים ומקולקלים, ובמקום שרק קול תורה ותפילה ישמע במקומינו, כבר נשמעה בו קול צוחה וענות מלחמה.

באותם ימים הבינו הכל מדוע גדולי ישראל שיש בליבם אהבה יתירה לכל יהודי, בכל זאת הורו על הקמת ועדת איכלוס ביישוב, שלכאורה תדחה נפש מפני נפש. אילולי ועדה זו, מי יודע עוד כמה משפחות כאלו שההורים הם מיושבי הקרנות ובניהם הם פורקי עול, היו מתגוררים ברחובות קריה. כשהגיעו להכרה זו, היו רבים מהתושבים שבאו לרבנים האחראים על ועדה זו, והודו להם על מלאכתם הקשה והחמורה, ועודדו אותם להמשיך בה היתר שאת ועוז, לשמור על קדושת המקום ותושביו.

אותם נערים מנוערים מכל מדה טובה ושמירת התורה והמצוות, במשך הזמן הצליחו למשוך אחריהם כל מיני בחורים שמסיבה כל שהיא היתה להם תקופת שבר וקושי. בדבר זה הם החכימו עד מאוד, לחפש ולאתר בחורים הנמצאים בתקופת ירידה ודכדוך, והיו ניגשים אליהם ומדברים על ליבם שהם חפצים אך בטובתם, וכשהצליחו לתפוס קשר כל שהוא עם בחור כזה, היו נותנים לו מפיתם וממאכלם, ומושכים אותו עמהם לדבר בעבירה ועון, שאחריהם אותו בחור היה מרגיש עוד יותר שבור ומדוכדך שהגיע לדברים כאלו, ומשם ואילך דרכו היתה קצרה יותר להמנות עם יושבי הברזלים ברחובות קריה.

למרות שבמשך השנים הגרעין הראשון של המשפחות שהחלו את הקלקול בעיר, עזבו לכל מיני מקומות אחרים, בכל זאת פירותיהם ופירות פירותיהם, נערים שמלכתחילה יכלו לצמוח תלמידי חכמים מופלגים, או אפילו בעלי משפחות שומרי תורה ומצוות ומגדלים את בניהם לתורה ולעבודת ה', הילכו ברחובות קריה בימים ובלילות, ומתוך שעמומם הגיעו לידי עבירה ועון, והיו לפורקי עול.

כשעברה תקופה נוספת בהם פורקי העול הללו נשאו ראש, הם החלו לחלל את השבת בפרהסיא ברחובות קריה, אוי לעינים שכך רואות ואוי לאוזנים שכך שומעות, שבמקום היישוב היחידי של שומרי התורה והמצוות, שהוקם על ידי גדולי ישראל ובשליחותם להוות מקום לקדושה וטהרה, לתורה ולמצוות, עומדים להם נערים מנוערים אלו ועושים כלל העולה על ליבם, בפרהסיא ובריש גלי.

רבני המקום שנשמעה לפניהם צעקת ההורים שבניהם נפלו ביון מצולות זה, והתערבו יחד עם זעקת ההורים האחרים החוששים לילדיהם ולצביון המקום, התכנסו יחדיו לדון מה ניתן לעשות. במהלך הדיונים כבר אמרו כל הרבנים, שכבר ידיהם מלאו השתדלות להציל את אותם נערים ולהעלותם על דרך המלך, אלא שאולי יש להקים ארגון מסודר שיטפל באותם נערים וינסו להצילם מעמק הבכה בה הם נמצאים. לבסוף הוחלט שיחד עם כמה עסקנים מסורים יקימו ארגון שיטפל בנערים אלו, להשיבם לה' ותורתו, כאשר לצורך זה התחייבו הרבנים לדאוג לכל עניני הממונות, כדי שהעסקנים יוכלו לטפל בעצם הבעיה, ולא יצטרכו לעסוק בחלק הממוני.

פעילות מונעת זו אכן הצילה בחורים רבים והעלתם על דרך המלך, כאשר רבים מהם אף הצליחו לשוב ללמוד בישיבות קדושות, ולהתחיל לחיות מחדש חיים רוחניים, לשמוח ולהנות מלימוד מחודש, מסברה יפה ומסיפוק של עמל ויגיעת התורה, שאינו משתווה כלל להנאות הדרדודות שהיו להם באותם ימים בהם התבוססו במימי המדמנה.

למרות התגייסות זו של העסקנים והאברכים שנטלו על עצמם עול כבד זה של דאגה לכל אותם נערים, ואכן הצליחו וראו פירות רבות בעמלם, בכל זאת היו נערים שכבר כה העמיקו בתוככי הטומאה, שכבר לא ענין אותם דבר מלבד להמשיך להשתכשך במי הביוב בהם הם נמצאים, וכל פעילות להצלתם לא הועילה.

היישוב שעד לאותם ימים כמעט ולא נתקל במקרי גניבה לבתים, החל לעבור תקופה קשה של פריצות מידי שבת בשבתו. משפחות שהיו נוסעות לשבות במקום אחר, היו חוזרות במוצאי שבת ומוצאות את ביתם כמהפכת סדום ועמורה, כאשר כל דבר ערך שהיה בבית נעלם, ומצורת הפעילות ניכר, שהגנבים היו במקום במשך שעה ארוכה, ובדקו מקום אחר מקום בבית, תוך כדי שהם זורעים הרס וקלקול עם חורבן והשחתה, ולקחו כל מה שרק היה שייך, ולפעמים אף הטיבו את ליבם במאכלי הבית.

מציאות קשה זו של גניבות מידי שבת בשבתו, החרידו את יושבי היישוב. היו רבים שחששו מנסיעה לשבות במקום אחר מפחד שמא יבקרו אותם גנבים בביתם. באותם ימים התחזקו יושבי היישוב עוד יותר במידת החסד, שכל מי שרצה לשבות במקום אחר, היה נותן את ביתו לאחד משכניו שיוכל לשכן בה את אורחיו, כך שהמצוה תגן על הבית מפני כל פגע רע ומשחית.

מבדיקות רבות שנערכו התברר, שככל הנראה ידם של אותם נערים פורקי עול במעל, שכתושבי המקום וכבניהם של יהודים יקרים שומרי תורה ומצוות, הם ידעו נאמנה שהזמן הראוי לפורענות זו הוא בלילות שבת קודש, בהם בתים רבים עומדים רקים מיושבים שנסעו מהמקום ומלבד זאת גם אין להם כל חשש מ'מוראה של מלכות', שאנשי השלטון לא נכנסים כלל ליישוב בימי שבת ומועד, ובמיוחד שאף אם יראו אותם במהלך מלאכתם זו, מפאת קדושתה של השבת ושמירתה, לא יזעיקו עזרה ולא יפנו לאנשי השלטון.

בכל מוצאי שבת היו כמה משפחות ששבו לביתם ותוארם חשך בעדם, כשמצאוהו פרוץ וכל חפציהם גנובים, וכל מה שנשאר הפוך ומבולגן, שבור ונתוץ, עם חורבן לשמה, בגדים קרועים וחפצים שבורים, בתוספת מריחות ממרחים שונים בכל מקום, והוצאת חפצים מהמקפיא ופיזורם ברחבי הבית, יחד עם קמח וסוכר וקטניות השפוכים בכל מקום, וכהנה השחתות רבות.

אנשי השררה שהיו מוזעקים לבתים לראות את מה שנעשה, היו מתפלאים בכל פעם מחדש על העזות והגסות שישנה לפורצים, אשר ברוע לבבם השחיתו וקלקלו כל אשר ראו והגיע לידם. אותם אנשי חוק וחקירה הגיעו למסקנה שאכן ידם של אותם נערים מנוערים במעל, אלא שלטענתם, ה'חוק' במדינת סדום זו הוא לטובת הגנבים, ולמרות שכבר כמה פעמים הם הצליחו לתופסם ולהביאם אל מקום הרשע, תמיד השופטים הנאורים שחררו אותם לאחר כמה ימי כליאה, כשהם אמרו שאין להם הרבה מה לעשות לגבי מקרים חמורים אלו. עוד הוסיפו אנשי השררה והחוק ואמרו, שהיות וחלק מהנערים הגנבים הם פחותים מבני שמונה עשר שנה, על כן החוק מחשיב אותם כ'קטינים',

המשך בעמוד הבא

הסיפור לא נכתב הלכה למעשה, ואין להסיק מסקנות הלכתיות או הנהגתיות מסיפור הדברים.

סיפור ושאלה בצידו

לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פרש"י.

ולכך הם מנועים מלעשות להם דבר. הפלא הגדול הוא, שכאשר אנשי החוק הללו חפצים לעשות דבר כלשהוא, הם יכולים לעצור קטינים לזמנים רבים, ולא מזמן התפרסם על נער צעיר שהיה עצור במשך חודשים רבים מחשד שעשה את אחת מעבירות החמורות בעיניהם, שזרק אבן בהפגנה, למרות שהדבר לא הוברר ולא הוכח מעולם, ואילו כאשר מדובר בסבל מתמשך של אלפי משפחות המתגוררות ביישוב, ופשעם של הנערים הוברר והוכח, המערכות האמורות לאכוף את החוק והמשפט לא מוצאים את ידיהם ורגליהם, ובמקום לעמוד לימין עני ואביון, אנשים החוששים לשלוות נפשם ולביתם וממונם, עומדים רשעים הללו לימין הגנבים פורקי העול שכמותם.

אחת הנקודות שרבים עוררו וזעקו, שמלבד מה שכל משפחה ומשפחה ביישוב שילמה בכל חודש בחודשו סך נכבד ל'אגרת שמירה', והשומרים לא עושים דבר למניעת מציאות נוראה זו של הגניבות בכל שבת בשבת, ואולי אף שותפים עם הגנבים במלאכתם, נראה הדבר שמכה נוראה זו של גניבות מידי שבת בשבתו לא מטרידה מספיק את אותם עשרות עסקני המקום, ששכרם מקופת הציבור היא בעבור שיעסקו לטובת הציבור ולתועלתם ולדאוג לכל ענינים, ובפרט בענין קשה ורגיש זה, שרוב תושבי היישוב איבדו את השלוה, ובמקומה נתיישבו בליבם פחד ואימה. היתכן, שאלו בכל עת רבים מהתושבים, שכל אותם עסקני המקום הסתפקו במה שמיגנו את בתיהם בכפל סורגים ובאזעקות ומצלמות ושאר אמצעי מיגון ושמירה, והם אינם חשים כלל את כאב הציבור וזעקתם, אלא מפקירים את הציבור לסבלו.

בעבר, כך הזכירו רבים, בגל הקודם של הגניבות שהיה לפני שנים, כשבאו מים עד נפש, אירגנו הפגנת זעם אחת בכניסה ליישוב, כשלאחריה הציבור הלך והכו על דלתות ביתם של העסקנים הרבים שתפקידם היא לדאוג לטובת ותועלת הציבור, והדבר היה לפלא שמאותו יום והלאה היה שקט במשך תקופה ארוכה. רבים שאלו, האם עסקני העיר מבינים רק בהפגנות זעם והכאה על דלתות ביתם, כדי שיקומו ויעשו מעשה המוטל עליהם בתוקף תפקידם, לדאוג שלא ישמע קול שבר וזעקה בעיר בכל שבוע מחדש.

לצערם הרב של תושבי היישוב, מכת הגניבות לא פסחה כמעט שבת אחת. היו שבתות בהם נפרצו כמה דירות, ושבתות אחרות שרק נפרצה דירה אחת או שנים. הגנבים עקבו אחר המשפחות הנוסעות בצהרי יום השישי, כאשר הם חזרו ובשעת הסעודות הקשיבו חרש ליד הדלתות אם ישנה פעילות בדירה, ובדירות שהם גילו שאין בהם אדם, הם היו נכנסים אליהם בשעת לילה מאוחרת, וגונבים ומשחיתים ומחבלים, כאשר אינם בוחלים בבתים של עניים ואביונים, גבאי צדקה וקופות בתי כנסיות, כל מקום שרק היה שייך לפרוץ אליו, וכל דבר בעל ערך שהיה במציאות ליטלו עמהם, גנבו וחמסו וגזלו.

היו שאמרו, שהיות והמציאות הוכיחה שכל מי שפרצו לביתו, הגנבים לא שבו שנית, אשר על כן, כל מי שלא נפגע ממכת הגניבות, העדיף לטמון ראשו בחול ולא לחשוב כלל על אפשרות שכזו, בחשבם שחוסר המחשבה והדיבור אודות גניבות, בכחה למונעה. ואילו אלו שנגזרה עליהם הגזירה ויד הגנבים שלטה בהם ובביתם, גם הם לא עשו דבר, כי קיוו שהגנבים לא ישובו עוד לביתו, כך שהמכה המשיכה להכות בתושבי היישוב, ולא היה מי שיקים סערה רבתית שתמנע ותעצור את הנגע הממאיר שפשט ביישוב.

היה זה בימי חול המועד פסח האחרון, כאשר הוריו של נפתלי הזמינוהו לשבות עמהם בביתם שבעיר הקודש ירושלים. נפתלי קצת חשש לצאת מביתו ולהשאיר את דירתו ריקה, אך עודד וניחם את ליבו בכך שבשבת זו מאות משפחות מהיישוב נוסעים להתארח אצל הוריהם וקרובי משפחתם, ועל כן אין כל כך מקום לחשש לגניבה, ומה גם שאף אם הגנבים יבואו לרחוב בו הוא מתגורר, ימצאו דירות אחרות יותר מענינות לגנוב בהם וישאירו לו את דירתו לשלל ולפליטה. במוצאי חול המועד כששב נפתלי לביתו, כשעמד לפתוח את דלת ביתו, עלה בליבו מחשבת פחד שמא חלילה פרצו לביתו בשבת זו, אך מיד דחה את המחשבה והכניס את המפתח למנעול בכדי לפותחו.

כשנכנס נפתלי לביתו חשכו עיניו, אשר יגור ממנה אכן אירע, אכן גנבים ביקרו אצלו והרסו וקלקלו הכל עד היסוד. בלב כבד הוא נכנס לחדר הילדים, והלך לבדוק אם הכסף הרב שלווה לפני החג לצורך הרחבת דירתו עדיין עומד במקום מחבואו. כשהגיע למחבוא חשכו עיניו וחשב להתעלף, הכסף לא היה במקום. ניכר היה על הגנבים שעשו מלאכתם ביסודיות, ולא הניחו מקום בבית בו לא בדקו וחיפשו תרו וחפרו חיטטו והפכו. הצער הרב על הסכום העתק שהיה בביתו ונגנב, היה יותר מאשר הצער על עצם הגניבה והנזקים שעשו לו בביתו. באותה שעה החליט נפתלי בליבו, שזה לא העת והזמן לחשות, אלא צריך לצאת לפעולה אחת ולתמיד, ולמגר את המכה הקשה הזו מהיישוב.

באותו הלילה שלאחר הגניבה הרגיש נפתלי שהשינה ממנו והלאה. הוא גילה שמלבד מה שגנבו והשחיתו את רכושו, גנבו והשחיתו לו גם את שלוות נפשו. אם גנבים יכלו להכנס לביתו ולעשות בו ככל אשר עלה על ליבם הערל והאטום, אזי הבית מאבד מהמבצר שבו וההגנה הנפשית שהוא נותן לאדם. גם ילדיו ובני ביתו לא הצליחו לתת תנומה לעיניהם, הפחד עמד כנגדם, ואף אלו שנרדמו מתוך עייפות ותשישות, שבו והתעוררו פעמים רבות מתוך זעקות של פחד וחלומות בעתה על גנבים ושודדים ומחבלים.

גם הימים שחלפו, שהרגיעו מעט את תחושת הפחד, לא הביאו אתם חזרה את הרוגע והשלווה שהיתה בביתו עד לאותו מוצאי שבת. בכל עת שנתו היתה טרופה ובני ביתו הרבו להתעורר עם ביעותי לילה, וכל רעש ורחש שנשמע, הקפיץ את כולם ממיטותיהם בפחד רב.

כשבועיים לאחר הגניבה ששינתה את חייו וחיי בני ביתו, שהפכו להיות מפוחדים ומבוהלים עד מאוד, כאשר בכל עת מוסיף לצערו וליגונו סכום הכסף העתק שנגנב ממנו, באחד הערבים ניגש אליו אחד מידידיו, וביקש להחזיר לו חוב כספי. כשמוע נפתלי את דברי הידיד, החל לקפוץ ולרקוד ולהודות ולהלל לה' על רוב הטובה שגומל עמו בכל עת, ובמיוחד בטובה הזו. באותו רגע הוא נזכר, שבערב שבת חול המועד ניגש אליו ידידו זה, ואמר לו שהיות ועל אחד מבני ביתו לעבור בדחיפות ניתוח פרטי בתשלום עתק, והוא סיפר לו שבידיו סכום קרוב להוצאות בניה אחרי החגים, על כן הוא מבקש ממנו אם יוכל להלוואת לו סכום עתק זה לכשבועיים, בהם יתפנה להשיג הלוואות מסודרות עבור הניתוח. באותה שעה לחוצה של לפני הנסיעה חשב נפתלי לדחות את הידיד לאחר השבת, אלא שלפתע נזכר בדברי חז"ל אודות 'מצוה הבאה לידו של אדם שלא יחמיצנה', ולמרות הזמן הדחוק, הוא הוציא את סכום הכסף העתק ממקום מחבואו והלווה אותו בשלימות לאותו ידיד. זכות המצוה של ההלואה הצילה אותו שכל אותו סכום עתק ניצל מידי הגנבים והיה לו לפליטה.

כעת שהגניבה פחות הציקה לו, רוחו הסוערת של נפתלי קצת נרגעה, וכמו שאר אלו שגנבים פרצו לביתם, בסופו של דבר גם הוא לא עשה כלום, מלבד לדבר על כך שחייבים לעשות לזה סוף. אלא שכשלושה חודשים לאחר מכן, כשפרצו לבית אחד מידידיו המתגורר בסמוך אליו, כל המחשבות וההרהורים אודות הגניבה שהיתה לו התעוררו מחדש, והשלוה והרוגע שאט אט חזרו אליו בתקופה האחרונה, שוב ברחו ממנו, ואף הסיוטים והחרדות שבו לכל בני משפחתו.

בלילה בשכבו על מיטתו והשינה היתה רחוקה ממנו מפני הפחדים והסיוטים, החליט נפתלי בליבו, שהפעם הוא אכן יעשה דבר, ועל כן הוא קם ממיטתו והתיישב על יד השולחן והשעין את ראשו בכפות ידיו כשהוא מהרהר אחר דרכי פעילות.

בראשונה צריך לדעת, חשב נפתלי בליבו, מה מספר הגניבות שאירעו ביישוב בשנה ושנתיים האחרונות. כאשר הציבור יוודע למספרם העצום של הגניבות, הם יתעוררו יותר לעשות דבר בנידון, וכחו של ציבור הוא גדול ורב.

עוד באותו לילה הכין נפתלי מודעה לפרסום בעיתונות המקומית, בה הוא מבקש מכל מי שפרצו לביתו בשנתיים האחרונות, שיצור עמו קשר וימסור לו פרטים על הגניבות, לתועלת הענין ולמיגורו. עם חלוקת העיתון ביישוב, הטלפון אצלו לא פסק מלצלצל, במשך השבועיים הקרובות הוא עסק שעות רבות ברישום של פרטי הגניבות שאירעו ביישוב בשנתיים האחרונות, והוא הגיע למספר עצום של קרוב למאה גניבות בשנה!

לאחר שהנתונים היו בידיו, החל נפתלי לפרסם ברבים, את ממדי הגניבות בעיר, כאשר במודעות שפרסם כתב באותיות ענק: הידעת כי בשנתיים האחרונות נפרצו ביישוב מאה שמונים ושבעה דירות!!! כאשר הוא מוסיף וכותב: אל תאמין בשלטון ובממסד! עד היום הם לא עשו דבר לבער את נגע הגניבות! האם אתה מוכן לעשות דבר מה בנידון???

באותם ימים, בהם נפתלי ועוד כמה מידידיו עסקו בפרסום המודעות והעלת הנושא בציבור, פנה אליו דוד. אחד משכניו, ושאלו, תאמר לי שכני היקר, שמתי לב שכמעט כל העוסקים בענין זה של הגניבות, הם אלו שכבר גנבו אצלם, כאשר הסברה אומרת שאלו שכבר גנבו אצלם יכולים להיות יותר רגועים, שלא מקובל שהגנבים חוזרים לזירה אחת פעמיים, מאשר אלו שלא גנבו אצלם, שהם חלילה יכולים להיות אלו שחלילה יבואו לבקרם. השיבו נפתלי, דוד יקירי, מכיר אני אותך כירא שמים, המקפיד ללמוד את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום עפרש"י, כפי שפסק בשו"ע (אור"ח סי' רפ"ה ס"ב), ועל כן אני מתפלא על שאלתך.

מודעה נוספת שפרסם, בה סיכם את הסכומים האגדיים שנגנבו ביישוב בשנתיים האחרונות, נכתבו הדברים באופן המושך עוד יותר את הלב: 'מה ניתן לעשות בחצי מליון שקל??? ומה ניתן לעשות במליון וחצי שקל???'. בשורות שלאחריהם הוסיף ופירט, כחצי מליון שקל במזומן נגנב מתושבי היישוב בשנתיים האחרונות, ועוד רכוש בשווי של למעלה ממליון שקל נגנב מהתושבים.

המוֹעדות הללו שנתפרסו ברבים, עוררו את הציבור והעלו את המודעות הציבורית למכת הגניבות הפוקדת את היישוב. התועלת הראשונה בדבר היה, שהרשויות החלו להתעורר שהציבור כבר לא ישלב ידים וישתוק לנוכח המכה העצומה שכה מכה בהם, שאחד מעשרים מתושבי היישוב פרצו לביתו בשנתיים האחרונות, שזהו דבר שלא נתפס כלל בדעתו של אדם.

הרעיון הנוסף של נפתלי היה, לארגן משמרות של אברכים שיטיילו בלילות שבת ברחובות קריה, כשהם משוחחים יחדיו בסוגיות שלמדו באותו שבוע. רבני המקום שנתנו את ברכתם לפעילות זו, שאין בה כל צד וחשש לחילולי שבת, אלא לתוספת קדושה לשבת, שרחובות קריה יסובבו אברכים ויעסקו בתורה, כאשר עצם דבר זו יש בו סגוליות רבה למנוע כל צרה וצוקה מהמקום, ובמיוחד שאף אם כל פעילות זו תמנע פריצה אחת, תחסוך צער רב ועצום זה ממשפחה אחת, היה זה כדאי.

בתחילה היו רבים שפקפקו בתועלת שבדבר, ובכל זאת לשבת הראשונה כבר נרשמו למעלה מכפול ממספר האברכים שנדרש. באותה שבת טיילו ששה זוגות של אברכים ברחובות, כשמהלכים יחדיו הלוך ושוב ברגליהם, ובראשם ופיהם מטיילים בסוגיות הש"ס וחוזרים על תלמודם מכל השבוע.

לאחר ובמוצאי שבת הראשונה כבר ניכרו התוצאות, שבשבת זו לא נפרצה אפילו לא דירה אחת בכל רחבי העיר, היו רבים שהשתכנעו שדרך זו היא הטובה ביותר להלחם בנגע ממאיר זה. אמנם היו שטענו שהגנבים לקחו פסק זמן של שבוע שבועיים ולאחריהם הם יחזרו לפעילות מלאה, אלא שגם לאחר חודש וחודשים שפעילות זו של שמירת העיר בכח התורה על ידי הסיורים הרגליים של האברכים שלא היה בידם כל כלי משחית וחבלה, ואף לא מכשיר קשר או תקשורת, בכל זאת הם הצליחו למנוע את המכה לחלוטין, שבכל מקום בו סיירו, לא נודע כלל על גניבות.

הנערים פורקי העול שהורגלו להשיג כספים לרוב בגניבה, העתיקו את 'מקום עבודתם' לאחד היישובים הסמוכים, שאינו של שומרי תורה ומצוות, ושם כבר השלטון ידע לטפל בהם, ותוך זמן קצר הם נשלחו למנוחה מעבודתם לכמה חודשים מאחורי סורג ובריח. כשלאחר מכן, כל זמן שהסיורים הללו המשיכו, לא נשמע כמעט פרץ וצווחה בענינים כאלו ברחובותינו, ורק קול התורה הדהד בו, והשלום והשלוה חזר לעיר הקודש והמחוזות.

מה מצא דוד מנוח בפרשתינו עפרש"י לשאלה שהציקה לו?

תשובה ל"סיפור ושאלה בצידו" משבוע שעבר

בתשובה לשאלה, מנין בלימוד פרשתינו עפרש"י הגיע הרב להכרתו, שישנו סיכוי להשיב את מרדכי בתשובה שלימה מתוך נפילתו בעמק הבכה, למרות שרוב אלו שנלכדו ברשת קשה זו של השטן על ידי המחשב ושאר פגעי הטכנלוגיה, קשה להצילם ולהוציאם ממצבם הקשה והנוראי אליו העמיקו בטומאתם. הרב הגיע להכרתו זו, שהיות ובעבר היה מרדכי בעל מידות טובות, ונהג אהבה ואחוה ורוב ריעות עם הכל, על כן ישנו סיכוי להשיבו בתשובה שלימה, גם מעומק התהום בה הוא שרוי, וזאת מדברי רש"י "א ט', עה"פ, "עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל כִּי שָׁם בָּלַל ה' שְׂפַת כָּל הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הֱפִיצָם ה' עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ", וביאר רש"י, "ומשם הפיצם. למד שאין להם חלק לעולם הבא. וכי אי זו קשה, של דור המבול או של דור הפלגה, אלו לא פשטו יד בעיקר, ואלו פשטו יד בעיקר כביכול להלחם בו, ואלו נשטפו, ואלו לא נאבדו מן העולם. אלא שדור המבול היו גזלנים, והיתה מריבה ביניהם, לכך נאבדו, ואלו היו נוהגים אהבה וריעות ביניהם, שנאמר שפה אחת ודברים אחדים. למדת ששנוי המחלוקת וגדול השלום". מבואר בדברי רש"י, שאדם הנהוג באהבה ואחוה שלום וריעות, יש לו זכויות רבות שיעמדו לימינו ועל כן ישנו סיכוי גדול להצלתו.

תשובות לשאלות המתפרסמות בעלון זה, יש לשלוח בכתב ברור וקריא, בצירוף שם וטלפון
עד ליום ג' בשעה 23.00 בלבד לפקס' 9741115 - 972-8 +(24 שעות)
או לפקס 1-732-3634947 או למייל yaepstein@aol.com עד יום ב' בערב בלבד.

הפרסים לשבוע זה: ספר "ראשית חכמה", ב"כ.
עוד ארבעה זוכים מוספים, כל אחד בספר "יומא טבא לרבנן", כל בו לעניני סיום.
הפרס לשבוע זה על "סיפור ושאלה בצידו": שני זוכים, כל אחד בספר "המאור המבואר".
להערות, הארות ותגובות וכל עניני העלון, יש לפנות לפקס' הנ"ל בכל ימות השבוע.
לתרומות, הנצחות והפצה ניתן לפנות למערכת

שפות הזוכים לשבוע שעבר:
הרבנים \ הבה"ח

חשאי נ. – חיפה – **מדרש תנחומא, ב"כ.**
גליס י. – מודיעין עילית – **תוספות השלם על התורה.**
פורייס ש. – ירושלים – **תוספות השלם על התורה.**
כהן ש. – קרית ספר – **תוספות השלם על התורה.**
טביב א.ב. – ירושלים – **חובת הבטחון וההשתדלות.**
שטרוכליץ מ – מודיעין עילית – **חובת הבטחון וההשתדלות.**

הודעה נשלחה/תשלח לזוכים. (במהלך החודש הקרוב)

לתקופת נסיון, ניתן לקבל כל שבוע את העלון **בפקס** או **באימייל** (ללא תשלום). המעוניינים לקבלו, ישלחו את שמם וכתובתם בכתב ברור, בתוספת מס' טלפון לבירורים, לפקס המערכת או למייל:
yaepstein@aol.com

הסיפור לא נכתב הלכה למעשה, ואין להסיק מסקנות הלכתיות או הנהגתיות מסיפור הדברים.

© כל הזכויות שמורות ל"איחוד בחידוד" ולרבנים הכותבים – מודיעין עילית – ארץ ישראל